



TIE YRITTÄJYYTEEN

- VERKKO-OPINTOJAKSON SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Jessica Kankaanranta

Hanna Orava

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Marraskuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kankaanranta, Jessica; Orava, Hanna
Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson suunnittelu ja toteutus

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 36 sivua + 6 liitesivua
Marraskuu 2012

Verkko-opetus on aikuisten opetusmenetelmänä toimiva ja se antaa aikuisopiskelijalle vapauden opiskella silloin kun se hänelle parhaiten sopii. Yrittäjyys ja yritystoimintaosaaminen ovat aihepiirinä verkko-opetukseen hyvin soveltuvia ja kun opettaminen tapahtuu pääasiassa verkossa, jää lähiopetukseen aikaa sellaisiin aiheisiin joita ei voi opettaa verkossa. Tämän työn tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa hiusalan perustutkinnon suorittajille yrittäjyys ja yritystoimintaosaamisen tutkinnon osaan toimiva verkko-opintojakso. Tavoitteena on toteuttaa verkko-opintojakso joka voidaan monistaa muillekin aloille. Verkko-opintojakson nimi on Tie yrittäjyyteen.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson suunnittelussa tutustuttiin laajasti verkko-opetuksen teoriaan ja haettiin hyviä malleja verkko-opintojakson suunnitteluun ja toteutukseen. Keskeisimmiksi asioiksi teoriassa nousivat verkko-opintojakson hyvä ennakkosuunnittelu, opiskelijoiden aktiivisuuden ja vuorovaikutuksen merkitys verkko-opiskelussa sekä verkko-opiskelijan ohjaaminen.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson ensimmäinen moduuli, Yritystoiminnan perusteet, toteutettiin syksyn 2012 aikana Moodle -oppimisalustalla. Opetettavaan pilottiryhmään kuului 10 hiusalan perustutkinnon suorittajaa. Ensimmäisen moduulin jälkeen keräsimme ryhmältä palautetta, jonka avulla selvitimme verkko-opintojakson selkeyttä, tehtävien tarkoituksenmukaisuutta ja arvioinnin laatua. Kyselyyn vastasi 7 pilottihenkilöä (70 % koko pilottiryhmästä). Palautekyselyssä käytettiin arviointiasteikkoa välillä 5 kiitettävä – 1 tyydyttävä. Palautekyselyn perusteella pilottiryhmä oli sitä mieltä, että Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso oli kokonaisuudessaan kiitettävän/hyvän (5 kiitettävä 28 % ja 4 hyvä = 71 %) tasoinen.

Käyttökokemusten analysoinnin ja pilottiryhmältä saatujen palautteiden perusteella keskeisimmiksi kehittämiskohteiksi nousivat opiskelijoiden aktivoiminen tehtävien tekemiseen sekä keskusteluun Moodlessa ja Facebookissa.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	PEDAGOGISIA RATKAISUJA VERKOSSA.....	5
	2.1 Opiskelijälähtöisyys.....	6
	2.2 Mielekkään verkko-oppimisen kriteerit.....	7
	2.3 Aktiivisuuden ja vuorovaikutuksen huomioiminen.....	8
	2.4 Verkko-oppimisympäristön suunnittelu.....	9
	2.4.1 Moodle verkko-oppimisympäristö.....	10
	2.5 Verkko-opintojakson suunnittelu.....	11
	2.6 Verkko-ohjaus.....	14
	2.7 Sosiaalinen media verkko-opetuksessa.....	16
	2.8.1. Sosiaalisen median käyttäminen opetuksessa.....	17
3	TIE YRITTÄJYYTEEN -VERKKO-OPINTOJAKSON SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	18
	3.1 Mielekkään verkko-opintojakson kriteerit.....	20
	3.2 Verkko-oppimisympäristön suunnitteluun vaikuttavat tekijät.....	22
	3.3 Verkko-opintojakson suunnittelu.....	23
	3.4 Työvälineet.....	23
	3.5 Verkko-opintojakson ohjauksen toteuttaminen.....	27
	3.6 Facebook Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla.....	28
4	TIE YRITTÄJYYTEEN VERKKO-OPINTOJAKSOSTA SAADUT PALAUTTEET JA KOKEMUKSET.....	29
	4.1 Palautekyselyn tulokset ja kehittämiskohteet.....	29
	4.2 Havainnointityökaluna käyttökokemukset.....	31
5	YHTEENVETO.....	33
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET.....	37

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminnan opintokokonaisuuteen verkko-opintojakso, joka voidaan ottaa myös laajemmin käyttöön Tampereen ammattiopiston eri alojen yrittäjyysopinnoissa. Tampereen ammattiopistossa on käytössä Moodle -oppimisympäristö. Hiusalan perustutkinnon tutkinnon osan hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminta tutkintoon valmistava koulutus toteutetaan tällä oppimisalustalla. Jotta verkko-opintojakso olisi jatkossa mahdollista kopioida muiden alojen yritystoiminnan opintojaksoihin, ideoitiin sille monistettavissa oleva nimi: Tie yrittäjyyteen.

Hiusalan perustutkintoon valmistava koulutus toteutetaan ilta- ja monimuotokoulutuksena jokaiselle tutkinnon suorittajalle henkilökohtaisesti laaditun opintosuunnitelman mukaisesti. Koulutus koostuu lähi-, etä- ja verkko-opetuksesta sekä itsenäisestä opiskelusta. Lisäksi opiskelu sisältää asiakaspalvelua oppilaitoksen kampaamossa ja työssäoppimista alan yrityksissä. Lähiopetus toteutetaan klo 16.30 – 20.30 välisenä aikana, lähiopetusta on 3 – 4 iltana viikossa. Opetuksessa ja ohjauksessa hyödynnetään Moodle -verkko-oppimisympäristöä sekä mahdollisuuksien mukaan Connect Pro – järjestelmää. Koulutuksen lopullinen kesto ja sisältö määritellään jokaisen opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman perusteella. Koko tutkinnon suorittaminen on tutkintoon johtavassa koulutuksessa ensisijainen tavoite (Opetussuunnitelma 2011).

Kehittämishankkeen aihe oli ajankohtainen, koska kyseiselle verkko-opintojaksolle oli tarve. Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminnan opintojakso oli järkevä luoda verkko-opintopohjaiseksi, koska opettajien tuntisuunnitelmassa pääpaino kyseisen opintojakson tunneissa oli verkkotunneille. Kädentaidon lähiopetukseen jää enemmän aikaa, kun suurin osa teoriasta opetetaan verkossa. Koska aihe oli yritystoiminta, oli järkevää luoda pohja sellaiseksi, mikä soveltuu myös muihin aloihin. Jokaisessa perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinnossa yritystoiminta on pakollisena tai valinnaisena tutkinnon osana.

Tampereen ammattiopisto on suositellut sosiaalisen median käyttöä opetuksessa, joten se otettiin käyttöön Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson opetuksessa, ohjauksessa ja vuorovaikutuksessa. Sosiaalisesti mediaksi Tie yrittäjyyteen -

verkko-opintojaksossa valittiin Facebook. Suurin osa opiskelijoista käyttää sitä vapaa ajallaan, joten sen todettiin olevan tehokkain sosiaalisen median muoto, jonka kautta opiskelijoiden tavoittaminen nopeastikin on helppoa.

Verkko-opintopakso testattiin 10 opiskelijalla. Pilottiryhmässä oli hiusalan perustutkinnon aikuisopiskelijoita. Pilottikäyttäjiltä saatiin palautekyselyn avulla käyttötapatieto verkko-opintopakson toimivuudesta. Käytimme myös omia havainnointeja verkko-opintopakson tarkastelussa. Lopuksi tuomme esille, miten verkko-opintopakson luominen onnistui sekä mihin jäi kehittämisen kohteita.

2 PEDAGOGISIA RATKAISUJA VERKOSSA

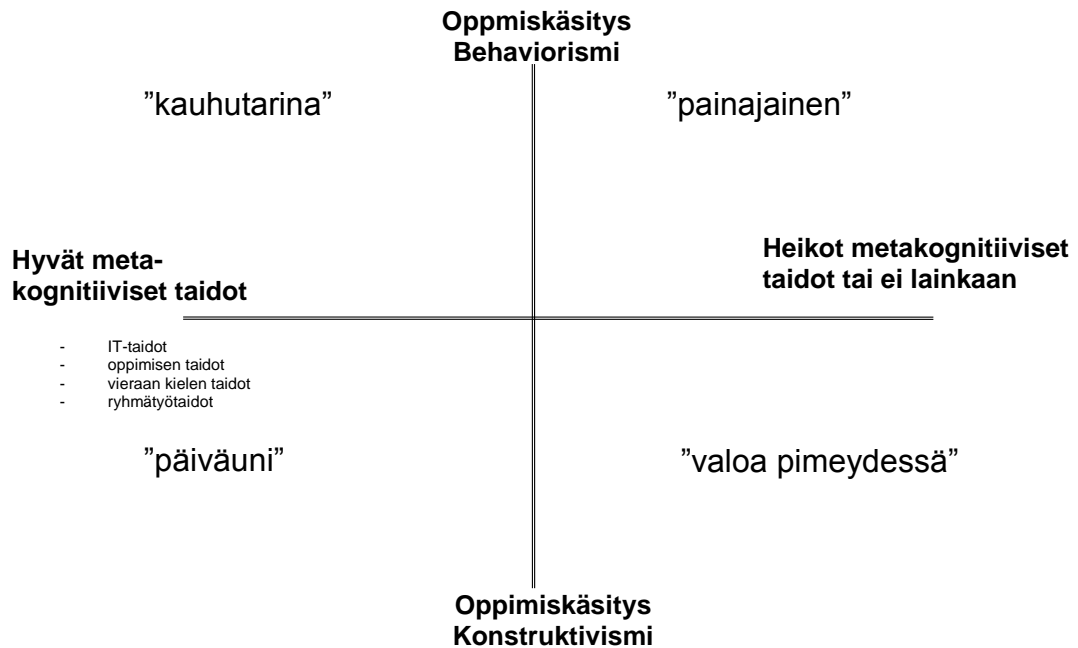
Suomisen & Nurmelan (2011, 21, 22) sekä Kallialan & Toikkasen (2009, 13) mukaan ei voi sanoa yhtä oikeata pedagogisesti oikeaa ratkaisua verkkoympäristöön. Teknologia kehittyy nopeasti ja sitä kautta uusia sovelluksia syntyy kokoajan lisää. Tärkeätä on löytää teknologiaa tukeva pedagogiikka. Pedagogiset ratkaisut lähtevät viimekädessä opettajan omasta oppimiskäsityksestä, on sitten kyseessä verkkoympäristö tai luokkatila. Yleensä opettajalla on vahva pedagoginen osaaminen. Tulee myös huomioida, että kovin opettajakeskeinen toteutus muuttaa verkon pelkästään jakelukanavaksi, jolloin sen muut mahdollisuudet jäävät hyödyntämättä. Verkossa toteutettavat pedagogiset ratkaisut pohjautuvat yleensä konstruktivismin eri suuntauksiin. Päivi Tynjälän mukaan konstruktivismin pedagogisia seurauksia ovat muun muassa:

- oppijan aktiivisuuden korostaminen
- opettajan roolin muuttuminen
- oppijan aikaisemmat tiedot uuden oppimisen perustana
- ymmärtäminen tärkeämpää kuin ulkoa osaaminen
- faktapainotteisuudesta ongelmakeskeisyyteen
- sosiaalisen vuorovaikutuksen painottaminen
- uusien arviointimenetelmien kehittäminen
- tiedon suhteellisuuden ja tuottamistapojen tuominen.

Kaikki yllä olevat ovat tärkeitä periaatteita kun etsitään verkossa toimivia pedagogisia vaihtoehtoja. Vaikeata on tuoda tuo kaikki tai edes osa siitä konkreettisine ratkaisuina verkkoympäristöön. Helposti verkkoympäristöstä tulee materiaalipankki, jossa on palautuskansioita tehtäville. Haasteena on irrottautua vanhasta ja luoda uusia ratkaisuja. Opettajan tulee toimia kuin valmentaja, joka ohjaa, kannustaa ja seuraa jokaista oppijaa tämän oppimispolulla.

2.1 Opiskelijälähtöisyys

Suomisen & Nurmelan (2011, 22) mukaan verkko-oppimisympäristön pedagogiset ratkaisut ovat onnistuneita, jos niiden taustalla ovat opiskelijan etu. Jotta verkkoympäristö saadaan opiskelijälähtöiseksi, on otettava huomioon kohde-ryhmä sekä toimintaympäristön ominaispiirteet, kuten aikaa vievä työskentely, mahdollinen eleetön vuorovaikutus ja vuorovaikutuksen merkitys ajattelun kehittymiselle. Tulee myös huomioida opiskelijoiden valmiudet opiskella verkossa. Verkko-opettajan unelmaopiskelijoita ovat sellaiset opiskelijat, joilla on hyvät metakognitiiviset taidot ja jotka mieltävät itsensä aktiivisiksi toimijoiksi oppimisprosessin eri vaiheissa. Valoa pimeyteen tuovat ne opiskelijat, jotka näkevät itsensä aktiivisina oppimisprosessissa mutta joilla on puutteita metakognitiivisissä taidoissa. Tällaiset opiskelijat hyötyvät lähiopetuksesta.



Kuva 1. Opiskelijoiden valmiudet verkkotyöskentelyyn vaihtelevat oppimiskäsityksen ja opiskelutaitojen osalta. Ohjaajat työskentelevät verkkoympäristössä toisinaan hyvinkin erilaisten osallistujien kanssa. (Suominen & Nurmela, 2011, 29)

Verkko-opintojakson suunnittelussa huomioidaan kahdenkeskeisen viestinnän merkitys. Suominen & Nurmela (2011, 29) tuo esille, että verkko-opetuksessa painottuu enemmän one-to-one eli kahdenkeskinen viestintä, kun taas lähiopetuksessa se painottuu one-to-many eli monikeskiseen viestintään. Verkko-opettaminen vie siis enemmän aikaa. Tulee kuitenkin huomioida että oppija hyötyy enemmän verkossa tapahtuvasta one-to-one viestinnästä. Palautteiden mukaan verkko-opiskelijat ovat tyytyväisempiä, koska he saavat enemmän yksilöllistä ohjausta.

2.2 Mielekkään verkko-oppimisen kriteerit

Opettajan työkaluina opetuksessa ja ohjaamisessa ovat kysyminen, palautteen antaminen, neuvominen ja tukeminen. Verkko-opintojaksoa luodessa tulee huomioida palautteen, neuvojen ja tuenannon mahdollisuus verkossa. Moodle -oppimisympäristö antaa näihin vaatimuksiin hyvät ja selkeät työkalut. Verkossa tulee huomioida kirjoituskieli, sen on hyvä olla myönteinen ja hiukan varovaisempi kuin kasvokkaisessa viestinnässä. Tarkoitus ei tietenkään ole hyssyttellä

vaan ohjaajan tehtävä on antaa myös kriittistä palautetta. Jos on jokin ongelmatilanne, jonka käsitteleminen/hoitaminen verkossa on hankalaa, suosittelee Suominen & Nurmela (2011, 43, 44) käyttämään asioiden hoitamiseen puhelin-keskustelua. Myös tapaaminen kasvotusten voi olla joissakin tilanteissa tarpeen.

Verkko-opiskelun hyviä puolia on, että se mahdollistaa opiskelun myös töiden ohella, perheellisille ja kauempana asuville. (Kalliala, 2002, 32 - 36) Verkko-opiskelusta mielekästä tekee oman ajan itsenäinen suunnittelu, kuten Kalliala (2002, 36 - 37) sekä Suominen & Nurmela (2011, 44 - 45) tuovat esille. Se tuo mukanaan myös omat haasteensa. Opiskelijan on etukäteen asetettava itselleen tavoitteet. On myös opiskelijan kannalta mielekkäämpää opiskella, kun jakaa omat ajatuksensa. Tässä on verkko-ohjaajan pedagogiset taidot arvioinnissa; miten hän saa opiskelijat heittäytymään? Opiskelijan heittäytymiseen voi käyttää apuna ryhmäytymistä. Suominen & Nurmela (2011, 45 - 47) korostavat sen tärkeyttä verkossa, koska oppiminen on yksinään vähän tuskaista.

2.3 Aktiivisuuden ja vuorovaikutuksen huomioiminen

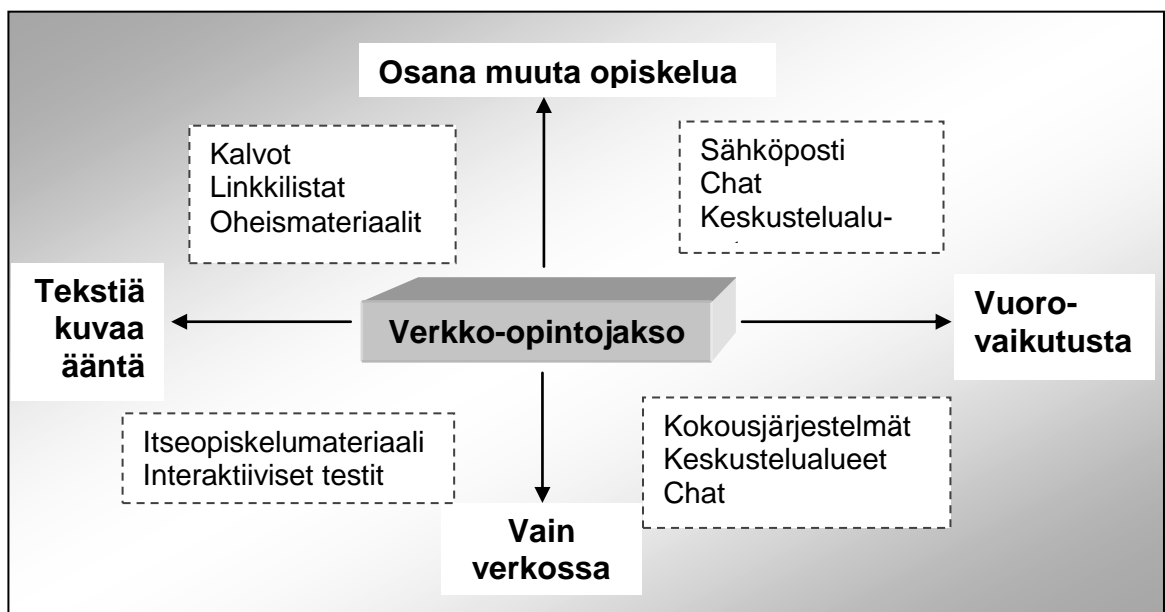
Verkko-opintojakson luomisessa tulee huomioida oppijan aktiivisuuden ja vuorovaikutuksen toimivuus. Suominen & Nurmelan (2011, 22) mukaan verkko-opintojakson tausta-ajatuksena voi esimerkiksi olla dialoginen, ongelmalähtöinen tai tutkiva oppiminen tai jonkinlainen yhdistelmä näiden keskeisistä periaatteista. Kaikki kolme on havaittu toimiviksi lähtökohdiksi verkko-opetuksessa. Tärkeätä on korostaa oppijan aktiivista, itseohjautuvaa asennetta oppimiseen ja tiedonhankintaan. Kuten Kalliala & Toikkanen (2009, 73) toteavat, sosiaalinen media sisältää ihmisten välistä vuorovaikutusta helpottavia palveluita ja välineitä. Kasvotusten kohtaaminen on edelleen tehokkain viestintämuoto.

2.4 Verkko-oppimisympäristön suunnittelu

Manninen (2004, 28) kuvaa oppimisympäristöä seuraavasti:

”Oppimisympäristö on paikka tai yhteisö, jossa ihmisillä on käytössään erilaisia resursseja, joiden avulla he voivat oppia ymmärtämään erilaisia asioita ja kehittämään mielekkäitä ratkaisuja erilaisiin ongelmiin”.

Haasio & Haasio (2008, 44) toteaa, että verkko-oppimisympäristön lähtökohdanna on usein konstruktivistinen käsitys oppimisesta, jonka perusajatus on se, että oppija rakentaa itse tietonsa ja taitonsa omien kokemusten kautta. Verkko-oppimisympäristöjä kuvattaessa käytetään usein termiä avoin oppimisympäristö. Avoin oppimisympäristö korostaa joustavuutta ajan, paikan, menetelmien toteutustapojen ja oppimissisältöjen suhteen eli puhutaan ns. opiskelijakeskeisestä opiskelusta. Ajasta ja paikasta riippumattomuus on kuitenkin harhakuvielman: oppimiseen tarvitaan myös verkossa aikaa, paikka (kurssiympäristö verkossa) ja oppijan omaa oppimistyötä. Verkko-opintojakson suunnittelussa tulee ottaa huomioon sen realistinen toteuttaminen. Kuvassa 2 selvennetään verkon opetuskäytön mahdollisuuksia mietittäessä esimerkiksi kuinka paljon opintojakson opetuksesta tapahtuu verkossa.



Kuva 2. Verkon opetuskäytön vaihtoehtoja (Manninen, J. 2004, 29).

Verkko-oppimisympäristö on parhaimmillaan virtuaalisen paikan lisäksi myös ihmisten muodostama yhteisö, joka muodostaa oppimista tukevan, vuorovaikutuksessa olevan verkoston. Haasio & Haasion (2008, 44) mukaan verkko-oppimisympäristö voidaan käsittää tilana, yhteisönä tai toimintakäytäntönä. Oppimisympäristö on usein niitä kaikkia yhdessä. Oppimisympäristöllä on sosiaalisia, fyysisiä, teknisiä ja didaktisia ulottuvuuksia. Ihanteellisessa oppimisympäristössä opiskelija voi hyödyntää monipuolisesti erilaisia opiskelumuotoja, oppimistapoja ja työskentelyvälineitä jotka tukevat opiskelijan oppimista yksilönä sekä ryhmänä.

Ihanainen & Leppisaari (2009, 12) toteavat, että toimintaympäristön virtuaalisuus vaikuttaa verkko-oppimisympäristön toteutukseen samanaikaisuuden ja eriaikaisuuden kautta sekä sen mukaan miten se mahdollistaa tai edellyttää tekstin tuottamista ja toiminnallisuutta erilaisten toimintarakenteiden ja työskentelytapojen (sisältöjen tuottaminen, opintojaksoon osallistuvien roolitus, työskentely ja vuorovaikutus) avulla. Virtuaalisuuden erityispiirre, vuorovaikutuksen välittyneisyys (ei suoraa ja välitöntä sosiaalista kohtaamista) korostaa verkko-oppimisympäristön mentaalisia ja sosiaalisia piirteitä. Kun oppimisen menetelmät laaditaan verkossa sellaisiksi, että opiskelijat vaihtavat ajatuksiaan, tietojaan, kokemuksiaan ja tuntojaan, on tärkeää, että opiskelijat sisäistävät verkossa toteutettavan oppimistilan, vuorovaikutuksen ja toiminnan välittyneisyyden kautta.

Nevgi & Tirrin (2003, 20) sekä Haasio & Haasion mukaan verkko mahdollistaa opiskelijalle joustavan, monimuotoisen ja vuorovaikutteisen opiskelutavan. Sosiaalinen vuorovaikutus nähdään oppimisen kannalta erittäin merkityksellisenä ja verkkotyöskentelyvälineet, kuten blogit ja chat, mahdollistavat hyviä vuorovaikutustilanteita.

2.4.1 Moodle verkko-oppimisympäristö

Moodle on Internetin kautta toimiva ilmainen oppimisalusta jonka kehittäjä australialainen Martin Dougiamas tohtorinväitöstyönsä ohessa. Hän halusi luoda internetiin verkko-oppimisympäristön, joka hyödyntäisi paremmin internetiä ja hyödyntäisi oppilaitoksia pedagogisilla ratkaisullaan. Moodlessa on helppo pe-

rustaa kursseja ja sisällön luominen sinne on todettu muita verkko-oppimisympäristöjä helpommaksi. Moodlen oppimislähtökohtana on oppiminen tiedonrakentelun kautta. (Karevaara, 2009, 15).

Yli-Luoma & Pirkkalainen (2005, 44 – 46). tuovat esille, että nykyään jatkuvasti kehittyvän Moodle oppimisalustan kehittämistyöstä vastaavat tuhannet käyttäjät ympäri maailmaa. Moodlella on käytössä yhteisöllinen web-palvelu osoitteessa <http://moodle.org>, jossa käyttäjät voivat käydä keskustelua Moodlen asentamisesta, käyttämisestä ja kehittämisestä. Moodlen taustalla on halu yhdistää tekniikkaa ja pedagogiikkaa tehokkaasti ja se soveltuu opetuksen erilaisiin käyttötarpeisiin kuten opetukseen, tiedottamiseen, yhteydenpitoon ja materiaalin jakamiseen. Verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta tukemassa Moodlen työkaluina ovat keskustelualue eli foorumi, chat-toiminto reaaliaikaiseen keskusteluun tallennusmahdollisuudella sekä vuoropuhelumahdollisuus kahden tai useamman käyttäjän välillä. Moodleen voidaan tuoda aineistoa joko ulkopuolelta tai sitä voidaan tuottaa oppimisalustan sisällä Moodlen omalla html-editorilla. Moodlesta löytyy myös työkaluja opiskelijoiden seurantaan ja arviointiin.

Moodle verkko-oppimisympäristöön voidaan sisällyttää mm seuraavia ominaisuuksia:

- Teksteistä, grafiikasta ja multimedialta, kuten videoista, äänitteistä ja animaatioista muodostuvan monimuotoisen oppimateriaalin
- Samanaikaisen ja eriaikaisen kommunikaation mahdollistavia toimintoja, kuten CHAT-toiminnot ja erilaiset keskustelufoorimit
- Verkossa olevien materiaalien säilytyksen, hallinnoinnin ja ylläpidon toiminnot

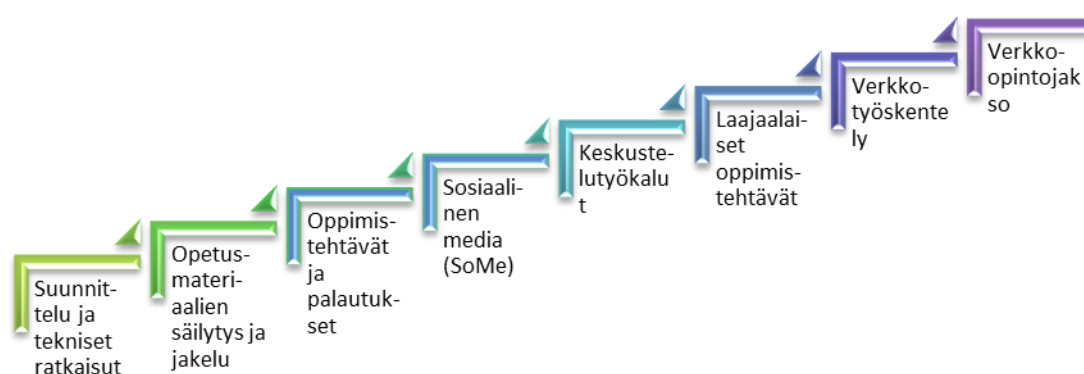
2.5 Verkko-opintojakson suunnittelu

Käsite verkko-opintojakso ymmärretään verkko-oppimisympäristön alakäsitteenä, jolla tarkoitetaan tiettyihin oppimistavoitteisiin perustuvaa rajattua ja usein tietyille ryhmälle tarkoitettua verkkosivustoa (Nevgi & Tirri, 2003, 23). Keränen & Penttinen (2007, 138) toteavat kärjistäen, että perinteisessä luokkaopetustilan-

teessa opettaja tekee suunnitelmaa omaa toimintaansa varten, kun taas verkko-opetuksen suunnittelussa opettajan tulee pohtia miten opiskelijan tulee toimia.

Mikko Lammen (2012) mukaan verkko-opintojakson suunnittelussa lähdetään liikkeelle karkeasti jakamalla tehtävät opintojakson suunnitteluun, rakentamiseen ja ohjaamiseen. Suunnitteluvaiheessa verkko-opintojakso suunnitellaan rakenteellisesti ja sen eteneminen kuvataan. Tämän jälkeen rakennetaan teknisesti eri osa-alueet jokaiselle aihekokonaisuudelle ja pohditaan kuinka oppimateriaalia laitetaan jakoon. Prosessin aikana suunnitellaan myös opiskelijoiden ohjaaminen. Ohjaamisen kohdalla pohditaan ohjaamisen menetelmiä; ei ole tarkoitus vain jakaa materiaalia ja ottaa vastaan, vaan verkko-opintojaksolla tulee seurata kurssin tapahtumia ja tarjota erilaisia kommunikaatiomahdollisuuksia sen toteutuksessa.

Haasio & Haasio (2008, 49) määrittelee verkko-oppimisympäristölle käyttöönoton portaat. Portaat johdattavat käytössä olevan oppimisalustan tekniseen toteutukseen tutustumiseen, suunnitelmalliseen työhön verkko-oppimisympäristön suunnittelussa ja auttavat käytössä olevan oppimisympäristön käyttöön liittyvien asioiden sisäistämisessä. Hyvin suunniteltu verkko-oppimisympäristö tuottaa opiskelijoille mielekkään opiskeluympäristön. Kuvassa 3 on kuvattu verkko-opintojakson suunnittelun portaat.



Kuva 3. Verkko-opintojakson käyttöönoton portaat.

Verkko-opintojakson onnistumiseen vaikuttaa tarkasti laadittu ennakkosuunnittelu. Jaakkolan & Hämäläisen (2007) mukaan keskeisimmät ennakkosuunnitte-

lun vaiheet ovat kurssin sisältöjen kokoaminen ja jaksottelu sekä kurssitehtävien ja aikataulujen laatiminen. Myös verkko-opintojakson aikana tapahtuva vuorovaikutus suunnitellaan mahdollisimman tarkkaan jo ennakkosuunnittelussa.

Keränen & Penttinen (2007, 141) ovat määritelleet verkko-opintojakson muodostuvan oppimateriaaleista, tehtävistä, linkeistä sekä opiskelijoiden ja opettajan välisestä vuorovaikutuksesta. Verkkokurssin toteutustapa ja materiaalit ovat pysyviä elementtejä mutta opiskelijoiden ja opettajan toiminnan kautta verkko-kurssille syntyy aina uutta tietoa, jonka myötä verkko-opintojaksoa voidaan kehittää tekijänoikeudet huomioon ottaen. Keräsen ja Penttisen mukaan verkko-kurssia suunniteltaessa opettaja tekee valintoja seuraavien sisältöjen ja toimintatapojen mukaan:

- Oppimateriaali, oppimisaihiot
- Itsenäiset tehtävät: kirjalliset tehtävät, testit ja vastaavat
- Yhteisölliset tehtävät: keskustelut, ryhmätyöt ja vastaavat
- Lähdemateriaali (linkit, kirjallisuus, jne.)
- Tavoitteet ja opetussuunnitelma
- Ohjeistus kurssin suorittamiseen
- Arviointi
- Aikataulut, lukujärjestys
- Kouluttajan ja opiskelijan välinen viestintä
- Opiskelijoiden välinen viestintä
- Ulkopuoliset asiantuntijat eli mentorit
- Opiskelijoiden tuottama sisältö
- Oppilashallinto: ilmoittautuminen kurssille, tunnukset, suoritusten rekisteröinti
- Dokumenttien ja aineistojen hallinta

Oppimistehtävien tarkoituksena on ohjata keskustelua verkkokeskustelualueella. Koli & Silander (2006, 38) toteavat oppimistehtävien tekemisen olevan tiedonrakentelua. Verkko-opetuksessa tiedonrakentelua tapahtuu yleensä työstämällä oppimistehtävää keskustelualueella tai osallistumalla yhteisölliseen keskusteluun. Tiedonrakenteluun liittyy olennaisesti erilaisten tietojen vertailu ja yhdisteleminen sekä näistä johdetut johtopäätökset ja selitykset. Tehtävien pa-

lauttamisen kohdalla mietitään erilaisia tapoja ja toimintamalleja; palautetaanko lopullinen versio vai palautetaanko välituotoksia ja mitä työkaluja tehtävien palauttamiseen käytetään. Koli & Silander (2006, 40) toteavat, että tehtävät on usein perusteltua palauttaa keskustelualueelle.

2.6 Verkko-ohjaus

Ohjaus on toimintaa jota käytetään välittyneen ja viivästyneeseen viestintään pohjautuvassa oppimisympäristössä jossa osa opettajan perinteisistä tehtävistä, kuten luokkaopetus, on korvattu verkkomateriaalin ja toimintojen avulla. Suuri osa ”opettamisesta” tapahtuu verkossa olevan oppimateriaalin suunnittelun yhteydessä. Ryhmän ja vuorovaikutuksen rooli korostuu verkko-opinnoissa koska osa opetuksellisista tehtävistä siirtyy näille ja opetuksen vuorovaikutuksen mahdollistaviin välineisiin. Opettajalle jäävät opetusmenetelmät muuttuvat niin paljon, että on luontevampaa puhua ohjauksesta kuin opettamisesta. (Manninen, J. 2004, 28).

Mikko Lammen (2012) mukaan verkko-opintojakson rakenne itsessään on tärkein ohjaava elementti. Rakenteen tulee olla sellainen, että verkko-opintojakson tavoitteet, oppimisen tukeminen, motivointi, opetuksen kehittäminen ja opiskelun kontrollointi on mahdollista. Verkko-opintojakson ohjausta suunnitellessa on tärkeää pohtia mitkä ovat kriittiset kohdat verkko-opintojaksolla ohjauksen suhteen ja missä vaiheessa arviointi auttaa eniten opiskelijaa.

Koli & Silanderin (2002, 41) mukaan ohjauksen tehtäviä ovat oppimisympäristön ja vuorovaikutussuhteen rakentaminen, oppimistapahtumaan vaikuttaminen, oppimisprosessia edistävän dialogin synnyttäminen sekä palautteen antaminen ja arviointi. Verkko-oppimisympäristöt on suunniteltu tukemaan tiedon yhteisöllistä rakentamista ja opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta. Ohjaajan tehtävänä on vaikuttaa vuorovaikutussuhteen kehittymiseen sellaiseksi, että se edistää oppimista. Ohjaaja voi edistää opiskelijan oppimisprosessia reagoimalla eri tavoin opiskelijan toimintaan. Hän antaa palautetta, ohjaa, kannustaa ja rohkaisee. Tarvittaessa ohjaaja käyttää välineenä konfortoivaa tyyliä, jos opiskelijan puheen ja toiminnan välillä on ristiriita. Konfortoinnissa on kyse siitä, kuinka

opettaja voi palauttaa opiskelijalle sen miten hän näkee opiskelijan (tai ryhmän) tilanteen, esimerkiksi tapauksissa joissa ei ole pysytty sovituksessa aikataulussa.

Dialogi on kommunikaatiomenetelmä, johon pyritään opiskelijan ohjauksessa ja joka edistää opiskelijan oppimista. Dialogi koostuu tietoisesta ja intentionaalisesta yhteydestä ohjaajan ja ohjattavan välillä. Sen avulla pyritään ymmärtämään toisen esittämiä ajatuksia, mikä ei tarkoita pelkästään keskusteluja vaan dialogi muodostuu ohjaajan ja ohjattavan yhdessä kokemaksi tapahtumaksi. Taitava ohjaaja osaa tehdä dialogissa kysymyksiä asioiden eri näkökulmista, ei ainoastaan omasta perspektiivistä. Opiskelija tarvitsee palautetta toiminnastaan ja arviointeja suorituksistaan, jotta hän tietää miten opintonsa edistyvät, miten kannattaa jatkaa jotta opinnot edistyvät. Opiskelijan itsearviointi on erityisen tärkeää ohjauksessa, koska opiskelijan oppiessa arvioimaan omaa oppimistaan hän tulee tietoisemmaksi oppimisestaan ja pyrkii vaikuttamaan siihen voimakkaammin.

Hyvin toimiva ohjaus ei ole yksisuuntaista, siihen liittyy olennaisesti myös ohjattavan opiskelijan panos. Montonen (2009, 86.) toteaa, että ohjaussuhde on vuorovaikutussuhde joka onnistuu parhaiten kun ohjattava tuo esille omia tarpeitaan, mieltään vaivaavia kysymyksiä ja ongelmia sekä saavutettuja onnistumisia. Jotkut opiskelijat osaavat aktiivisesti pyytää ohjausta ja ovat herkästi yhteydessä opettajaan. Tällöin ohjaussuhteella on hyvät onnistumisen mahdollisuudet, koska opiskelija on jo virittynyt palautteen ja ohjauksen vastaanottamiseen.

Kalliala & Toikkanen (2009, 13) toteavat, että opettaja on kuin valmentaja joka ohjaa, kannustaa ja seuraa jokaista opiskelijaa tämän henkilökohtaisella oppimispolulla. Opettajan työ on vastata oppimisprosessista ja siitä, että kaikki pääsevät tuomaan esille osaamisensa. Opettaja on oppimisen asiantuntija joka pystyy auttamaan jokaista opiskelijaa tämän oppimispolulla.

Keräsen & Penttisen (2007, 145) mukaan ohjaamistoimenpiteitä verkko-opetuksessa ovat mm. tehtäväpalautteet ja arvioinnit. Näiden toteuttaminen tapahtuu Moodlen omilla työkaluilla. Opiskelijan etenemistä pystyy helposti seuraamaan näiden toimintojen avulla. Ohjauksen haasteena on tehtävän tekemisen aikainen ohjaus. Mikäli opiskelija ei saa tarpeeksi nopeasti ohjausta ongel-

massaan eikä pääse etenemään tehtävän tekemisessä, se aiheuttaa nopeasti turhautumista.

2.7 Sosiaalinen media verkko-opetuksessa

Sosiaalinen media on toiminto ja tuotantotapa, jossa henkilöt ja erilaiset ryhmät voivat rakentaa yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologian avulla toteavat Kalliala & Toikkanen (2009, 18).

Kalliala & Toikkanen (2012, 18) tiivistävät sosiaalisen median yksinkertaisuudessaan olevan verkon välityksellä tapahtuvaa julkista keskustelua, tiedonrakentelua ja jakamista. Opiskelun, sekä esimerkiksi yritystoiminnan kannalta sosiaalinen media tarjoaa erilaisille yhteisöille yhteydenpitoa ja viestintää helpottavia välineitä, yhteistä sisällön tuottoa, virtuaalimaailmoja, simulaatioita sekä mahdollisuuden joukkoviisauden hyödyntämiseen. Sosiaalisen median avulla voidaan monipuolisesti kehittää oppilaitosten hallinnon, opetuksen ja oppimisen toimintakulttuuria sekä tarjota välineitä ammatilliseen verkostoitumiseen ja oman osaamisen kehittämiseen. Sosiaalisen median luonteeseen kuuluu jakaminen ja yhteisöllisyys.

Erilaisia sosiaalisen median muotoja on kategorisoitu esimerkein mm. seuraavasti:

- Verkostoja ja yhteisöjä (Facebook, Ning, LinkedIn, MySpaces, IRC-Galleria)
- Blogipalvelut (Wordpress, Blogit, Vuodatus)
- Wikit ja muut yhteisen tuottamisen alustat (Wikispaces, Wikipedia, Wetpaint, Google sites)
- Materiaalinjakopalvelut (Youtube, Slideshare, Flickr, Merlot)
- Linkkien ja uutisten jakopalvelut (Delicious, RSS-syötteet)
- Muut viestimet (mikroblogi Twitter, Skype, Windows Live)
- Moodle ja muut vastaavat oppimisympäristöalustat

2.8.1. Sosiaalisen median käyttäminen opetuksessa

Tampereen kaupungin toisen asteen koulutus suhtautuu positiivisesti sosiaalisen median käyttämiseen opetuksessa. Se ohjeistaa henkilöstöä sosiaalisen median käyttöön seuraavasti:

- Sosiaalisen median hyödyntäminen opetuksen osana tuo monipuolisuutta ja uusia ulottuvuuksia opiskelijoiden oppimisympäristöön, joka ei rajoitu vain fyysisiin tiloihin tai hetkelliseen opetustilanteeseen.
- Sosiaalisen median käyttäminen opetuksessa on inspiroivaa ja kasvattaa opiskelijoita verkostoitumisen ja nykyaikaisen tekniikan käyttämiseen.
- Kun käytetään sosiaalisen median työkaluja opetuksessa, käytöstä on sovittava yhdessä opiskelijoiden kanssa ja pohdittava, mikä sisältö ja toiminta sopii avoimeen, mikä suljettuun ympäristöön, mitä työkalun käyttö käytännössä tarkoittaa ja miten asiantuntijana sosiaalista mediaa voi hyödyntää. (Tampereen kaupunki, 2012)

Niemi & Sarras (2012, 26) toteavat, että sosiaalinen media tarjoaa toimintakentän tiedon luomista, taitojen oppimista, mielikuvien tuottamista varten. Nämä ovat keskeisiä asioita sosiaalisen median hyödyntämisessä opetuksessa. Oleellista on, että mukana on ryhmän yhteistyö, jossa tekniikka antaa tehokkaita välineitä tiedon etsimiseen ja jakamiseen. Opettajalla on vastuu ryhmän toiminnan edistymisestä ja erityisen huomattava merkitys ryhmän ilmapiirin muodostumisessa sosiaalisessa mediassa.

Kalliala & Toikkanen (2012, 86) taas varoittavat jättämästä sosiaalisen median välineitä liian irralliseksi opiskelukokonaisuudessa. Tekninen ympäristö saattaa syödä opiskelijan kognitiivisia voimavaroja opiskeltavien asioiden kustannuksella, mikäli opiskelija joutuu etsimään linkkejä monesta paikasta tai jos niiden osoitteet ilmoitetaan esimerkiksi sähköpostiviestinä. Tärkeää on, että oppimisympäristö on selkeä, jossa sosiaalisen median välineet on linkitetty selvästi esimerkiksi Moodle -oppimisalustalle.

Niemi & Sarraksen (2012, 29) mukaan sosiaalisten medioiden käyttö vaatii myös sosiaalisia taitoja. Mitä enemmän kyseessä on jonkin ryhmän päämää-

rään liittyvistä tavoitteista, sitä enemmän alkaa mukana olevista henkilöistä muodostua tiimi tai ryhmä. Luottamus on yhteistoiminnan perusta josta riippuu ryhmän vuorovaikutuksen laatu ja ilmapiiri. Luottamus on sitä, että jokainen ryhmän jäsen kuuntelee ja arvostaa muiden näkemyksiä, kaikkea ei tarvitse osata ja tietää, voi kysyä muilta neuvoa tai mielipidettä, ei tarvitse pelätä virheitä, ryhmässä toimiminen on luontevaa. Positiivisessa ilmapiirissä ryhmän jäsenet rohkaisevat ja auttavat toisiaan, jakavat ja hyödyntävät tietoa keskenään, saavat toisiltaan tietoa muutoksista ja ovat motivoituneita tehtävän loppuun suorittamisesta. Opettajan tehtävänä on huolehtia ryhmän ilmapiirin muodostumisesta. Hyvä ilmapiiri syntyy helpommin, kun ryhmätoiminnan alussa käytetään aikaa tutustumiseen, keskustellaan avoimesti ryhmän toiminnasta, tavoitteista ja pelisäännöistä ja sovitaan yhteiset säännöt.

3 TIE YRITTÄJYYTEEN -VERKKO-OPINTOJAKSON SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Hiusalan perustutkinnon hiusalalan yrittäjyys ja yritystoiminnan tutkinnon osan tutkintoon valmistava koulutus toteutetaan Moodle -oppimisalustalla. Verkko-opintojakson nimi on Tie yrittäjyyteen. Tavoitteena on kehittää yrittäjyys ja yritystoimintaosaamisen verkko-opintojakso, joka voidaan ottaa laajemmin käyttöön Tampereen ammattiopistossa. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson pedagogiset ratkaisut pohjautuvat konstruktivismiin. Opintojakson suunnittelussa korostettiin oppijan aktiivisuutta ja opettajan roolin muuttumista opettamisesta ohjaamiseen. Liiketoimintasuunnitelman tehtäväkokonaisuus ohjasi opiskelijoita oppimaan faktapainotteisuudesta ongelmakeskeisyyteen. Sosiaalista vuorovaikutusta painotetaan eri työvälineillä ja niitä käytetään Facebookissa, Moodlessa ja lähiopetustunneilla. Suunnittelussa otettiin käyttöön erilaisia tiedon tuottamistapoja yksilö- ja ryhmätehtävissä.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksossa otetaan huomioon opiskelijälähtöisyys muun muassa hyödyntäen lähiopetusta. Hiusalan opiskelijoilla sekä yleensä kädentaidon opiskelijoilla ei välttämättä ole hyvät tietotekniset taidot. Lähiopetustunneilla hyödynnetään myös verkkopohjaa, jotta opiskelijat saavat hyvän

tuntuman tietokoneeseen ja käytössä olevaan verkko-opintojaksoon, tällöin Moodlen ja tietokoneen käyttö kotoa käsin on helpompaa. Näin opiskelijalle jää myös enemmän aikaa oppimiseen, kuin tietoteknisten ongelmien selvittelyyn.

Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminnan valmistavan koulutuksen arviointi perustuu hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelmaan. Alla on kuvattu taulukko koko opintokokonaisuudesta sekä sen tuntijakaumasta.

Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminta (4.1.5)	Lähitunnit	Verkkotunnit	Itsenäinen
Ohjaus tutkinnon osan suorittamiseen 0,5ov	5		15
Yritystoiminnan perusteet 2ov	20	15	55
Markkinointi 2 ov	20	15	55
Yritystoimintaosaaminen 1,5ov	20	15	25
Työssä oppiminen 1,5ov	50		
Hiusalan liiketyö 1ov	20	5	15
Tutkintotilaisuus	10		
Yhteensä	145	50	165

Taulukko 1. Hiusalan perustutkinnon yrittäjyys ja yritystoiminnan valmistavan koulutuksen opintokokonaisuus.

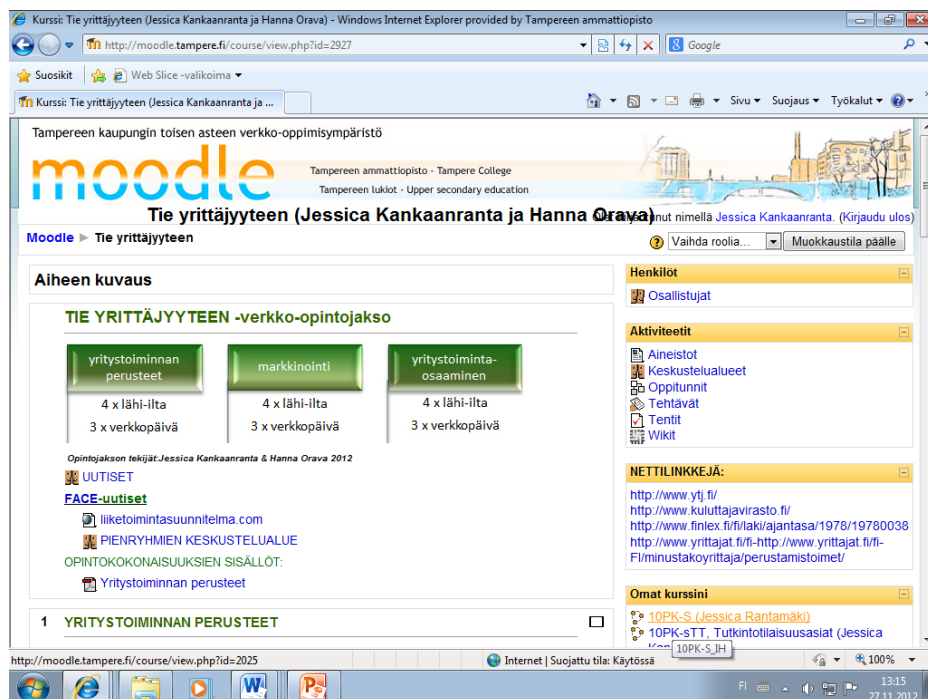
Hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminnan eli Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson ensimmäisen Moduulin tuntijakauma opetussuunnitelmassa kuvattu alla olevassa kuvassa 4. Opetussuunnitelmassa verkkotehtävien arviointi on asteikolla 1-3.

Yritystoiminnan perusteet 1,5 ov	Lähitunnit	Verkkotunnit	Itsenäinen
	20	15	55
<ul style="list-style-type: none"> • Yrittäjyys ja yrittäjän henkilökohtaiset ominaisuudet • Yritysmuodot • Yrittäjän, vuokratuoliyrittäjän sekä työntekijän oikeudet ja velvollisuudet • Työehtosopimus ja työaikalainsäädäntö (verkko) • Kuluttajansuojalaki (verkko) • Palveluiden ja tuotteiden hintoihin vaikuttavat tekijät (verkko) • Liikeidea <p>Verkkotehtävä: Yritysmuotoihin tutustuminen tehtävä. Oman yritystoiminnan arviointi ja yritysmuodon valinta. <i>Tehtävä on osa liiketoimintasuunnitelmaa, joka palautetaan osissa.</i> Arviointi on asteikolla 1-3.</p> <p>Oppimisen menetelmät: lähiopetus, verkko-opetus, tehtävät, itsenäinen työskentely ja tiedonhankinta.</p>			

Kuva 4. Hiusalan perustutkinnon yritystoiminnan perusteet opintokokonaisuus (Opetussuunnitelma 2011).

3.1 Mielekkään verkko-opintojakson kriteerit

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson luomisessa on huomioitu oppijan aktiivisuuden ja vuorovaikutuksen lisääminen ottamalla käyttöön verkko-oppimisohjelma Moodle ja sosiaalinen media Facebook. Lähipäiviä on jokaisesta kolmesta opettavasta aihealueesta, opintojakson alussa, puolivälissä ja lopussa. Tällöin varmistamme opintojakson aikana tehokkaan vuorovaikutuksen sekä mahdollisten ongelmakohtien korjaamisen. Kuvassa 5 on Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson etusivu, jonka tarkoituksena on kuvata koko tutkinnon osan toteuttaminen mahdollisimman selkeästi.



Kuva 5. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson kokonaisuuden kuvaaminen.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla on ohjattu opiskelija heittäytymään verkkokeskusteluihin. Opintotehtävät on suunniteltu sen mukaisiksi, että verkkokeskustelua syntyy niiden tekemisen kautta. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla on käytetty erilaisia verkkotyökaluja ryhmätöiden mahdollistamiseen, esimerkiksi ryhmäkeskustelualusta on edesauttanut ryhmien välistä keskustelua, ryhmätehtävien kautta. Kuvassa 6 esitellään Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson ryhmäkeskustelualuetta.



Kuva 6. Ryhmäkeskustelualue Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolta.

Verkko-opintojaksioon on liitetty sosiaalinen media, Facebook. Facebook on otettu käyttöön, koska on huomattu, että sosiaalisen median kautta on helpompi saada tiettyjä opiskelijoita mukaan keskusteluun. Sitä kautta on pyritty saamaan opiskelijat keskustelemaan keskenään enemmän. Kuvassa 7 nähdään, kuinka opettaja on ottanut Facebookin käyttöön myös opetusmielessä, laittamalla sinne kysymyksiä ja ajatuksia opintojaksosta.

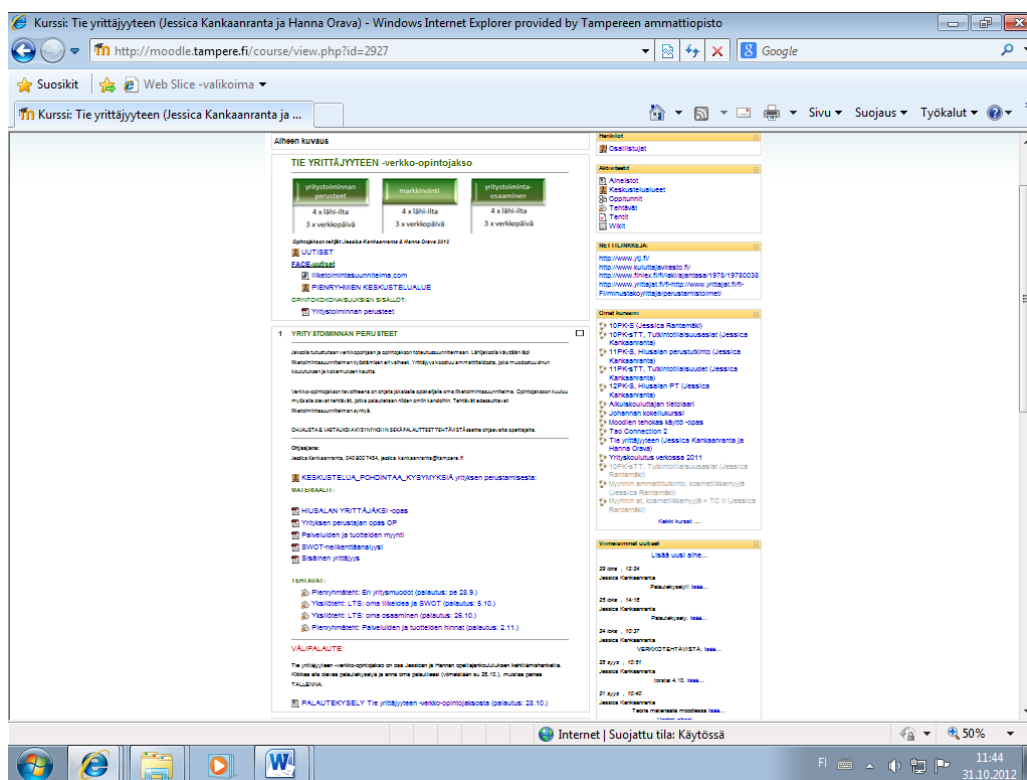


Kuva 7. Verkkokeskustelua Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla.

Opiskelijan tulee tietää, että ilman työntekoa ei voi oppia ja saada opintojaksoa suoritettua. Opiskelijan on hyväksyttävä että oppiminen on enemmän prosessi kuin produktio. Sama kuitenkin pätee ohjaukseen, sekin on merkittävä kalenteriin, ettei se jää tekemättä. Tämä on huomioitu Tampereen ammattiopiston, aikuiskoulutuksen Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla opettavien opettajien lukusuunnitelmassa.

3.2 Verkko-oppimisympäristön suunnitteluun vaikuttavat tekijät

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso on pyritty pitämään selkeänä, käyttäen muutamia tiettyjä Moodlen työkaluja. Verkko-opintojaksolla on käytetty tekstejä avaamaan opintokokonaisuuksia ja grafiikkaa selkeyttämään verkkopohjaa. Erilaisien keskustelufoorumien lisäksi on hyödynnetty sosiaalista mediaa (Facebook) vuorovaikutuksen ylläpitämiseksi. Kuvassa 8 kuvataan Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson kaksi ensimmäistä moduulia. Verkko-opintopohjaa hyödynnetään opintojakson materiaalien säilytyspaikkana sekä verkkotehtävien palautus/arviointi välineenä.



Kuva 8. Tie yrittäjyyteen – verkko-opintojakson ensimmäinen ja toinen lohko Moodlessa, jossa on kuvattu opintojakson kulku ja ensimmäinen osa-alue.

3.3 Verkko-opintojakson suunnittelu

Hiusalan perustutkintoon valmistavaan koulutuksessa jokaiselle opetusryhmälle avataan Moodlessa oma opetussuunnitelmaan perustuva, aikataulutettu ja ohjattu Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso, jossa on käytössä vuorovaikutusmahdollisuudet (keskustelualueet, sähköposti, chat, sosiaalinen media) sekä opiskelua tukeva oppimateriaali.

Tie yrittäjyyteen – verkko-opintojakson suunnittelu on lähtökohtaisesti opiskelijan oppimisprosessin suunnittelua. Jokaiselle aikuisopiskelijalle tehdään Opetushallituksen henkilökohtaistamismääräyksen mukainen suunnitelma (Opetushallitus, 2006) koulutuksen eri vaiheissa. Henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon opiskelijan aikaisempi tietämys ja osaaminen, mitä opetusmateriaalia hänen tulee käydä läpi, miten opiskelijan tulee toimia jotta ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen saadaan hankittua. Keskeisintä suunnittelussa on miettiä miten opiskelija oppii ja saavuttaa tavoitteidensa mukaista osaamista. Verkkokurssin sisällön ja toimintatapojen lisäksi mietitään miten opiskelijaa ohjataan eri vaiheissa ja miten oppimista arvioidaan.

Tie yrittäjyyteen – verkko-opintojakson suunnittelussa laaditaan kaksi käsikirjoitusta; asiakäsikirjoitus ja tuotantokäsikirjoitus. Asiakäsikirjoitus on tutkintoon valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma, joka on laadittu tutkinnon perusteissa olevien ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Oppisisällöt vaiheistetaan omiksi kokonaisuuksiksi joiden perusteella laaditaan kurssin aikataulutus. Asiakäsikirjaa apuna käyttäen laaditaan tuotantokäsikirjoitus Moodlen verkkoalustalle. Tuotantokäsikirjoituksesta muokkaantuu toteutettava verkko-opintojakso. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksosta on laadittu opintokokonaisuuden kuvaus (LIITE 1).

3.4 Työvälineet

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso on suunniteltu ja toteutettu polkuna jonka varrella opiskelija rakentaa osaamistaan vaihe vaiheelta. Työvälineiden määrittämisen vaiheessa pohditaan halutaanko ja voidaanko koko opintojakso toteuttaa verkko-opintoina vai vain osa siitä. Muodostetaan Moodlen tarjoamien työ-

kalujen ja mahdollisuuksien sekä omien taitojen mukaan kuva missä laajuudessa kurssi voidaan tai halutaan verkossa toteuttaa.

Viitaten Haasio & Haasion (2008, 49) kuvaamiin portaisiin, Tie yrittäjyyteen verkko-opintojakson ensimmäisessä eli suunnitteluvaiheessa tutustutaan Moodlen teknisiin ratkaisuihin. Tie yrittäjyyteen – verkko-opintojakson suunnittelun alkuvaiheessa osallistutaan Moodle -koulutukseen, jossa kouluttajana toimi e-Varikon verkko-opetuksen ja sähköisten palvelujen suunnittelija Mikko Lammi. Koulutuksen aikana saatiin käsitys Moodlen monipuolisista työkaluista sekä suunnitelma mitä työkaluja on järkevä käyttää Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson toteutuksessa.

Portaiden toisessa vaiheessa on suunniteltu mitä ja miten opetusmateriaalia säilytetään Moodlessa sekä miten sitä jaetaan opiskelijoiden käyttöön. Verkko-opintojakson pohjan suunnittelussa on huomioitu myös sen monistettavuus seuraaviin toteutettaviin verkko-opintojaksoihin.

Kolmannessa vaiheessa on suunniteltu oppimistehtäviä ja tehtävien palautuksia, joita on kuvattu kuvissa 9 ja 10. Oppimistehtävien anto ohjaa verkko-opimista: opiskelijan suorittamaa havainnointia, käsiteltäviä asiasisältöjä ja tiedon prosessointia. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson opintokokonaisuudet avataan opiskelijoille näkyviksi opintojakson edetessä, jotta käsiteltävät asiasisällöt pysyvät selkeinä ja tiedon prosessointi on tehokasta. Tehtävien palauttamisen kohdalla on hyvä käyttää erilaisia tapoja ja toimintamalleja; kuten palautetaanko lopullinen versio vai palautetaanko välituotoksia sekä mitä työkaluja on käytössä tehtävien palauttamiseen. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla palautetaan välituotoksia ja lopullisia versioita. Palautuskansio työkaluina on käytössä tiedostojen lähetys sekä keskustelualue toiminnot.



Kuva 9. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson tehtävänanto Moodlessa.

Etunimi / Sukunimi	Arviointi	Kommentit	Viimeksi muutettu (Opiskelija)	Viimeksi muutettu (Opettaja)	Tilanne	Lopullinen arviointi
Emmi Asikainen	-				Arviointi	-
Suha Farooq abdul razzaq	3 / 3	Moikka, ...	arabic-hair--suha.farooq--2012.10.08.09.27.42.pdf maanantai, 8 lokakuu 2012, 12:32	keskiviikko, 24 lokakuu 2012, 10:14	Päivitä	3,00
Sirje Haavisto	-		tmi-sirje-haavisto--sirj3--2012.10.24.08.05.22.pdf keskiviikko, 24 lokakuu 2012, 11:37		Arviointi	-
Tea Halme	2 / 3	Moikka, ...	Keskeneräinen: Swot_liikeidea_Tea_Halme.pdf torstai, 4 lokakuu 2012, 20:11	keskiviikko, 24 lokakuu 2012, 10:31	Päivitä	2,00
Milia Heinola	3 / 3	Moikka, ...	mias-hair-beauty--milia.heinola--2012.09.09.08.13.42.pdf tiistai, 16 lokakuu 2012, 12:06	keskiviikko, 24 lokakuu 2012, 10:18	Päivitä	3,00
Emmi Hranék	-				Arviointi	-
Jaana Kiuru-Heikkilä	3 / 3	Moikka, iii...	parturi-kampaamo-jaana--jaana-kiuru-heikkila--2012.10.04.19.24.43.pdf torstai, 4 lokakuu 2012, 22:29	keskiviikko, 24 lokakuu 2012, 10:30	Päivitä	3,00
Marika Tammisen	-				Arviointi	-
Tuija Timonen	-				Arviointi	-
Tiina Toratti	3 / 3	Moikka, ...	imago--tiinatoratti--2012.10.05.20.34.34.pdf perjantai, 5 lokakuu 2012, 23:36	keskiviikko, 24 lokakuu 2012, 10:34	Päivitä	3,00

Kuva 10. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson tehtävän palautus ja arviointi Moodlessa.

Neljännessä vaiheessa tutustutaan Moodlen sekä sosiaalisen median (Facebook) tarjoamiin mahdollisuuksiin viestintä- ja tiedotuskanavana. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla hyödynnetään viestinnän ylläpitämisessä Moodlen keskustelualuetta ja Facebook:ia koko ryhmän ja yksilöiden kesken.

Viidennessä vaiheessa on suunniteltu keskustelutehtävien toteutusta sekä Moodlen ja Facebookin työkaluja niiden järjestämiseen. Koska viestinnän tärkeyttä on tuotu esille monissa eri lähteissä, on Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksossa suunniteltu keskustelutehtäviä ylläpitämään vuorovaikutusta. Keskustelutehtävillä pakotetaan opiskelijat osallistumaan vuorovaikutukseen.

Laaja-alaisten oppimistehtävien ja niiden rakentumista verkko-oppimisympäristöön suunniteltiin portaiden kuudennessa vaiheessa. Verkko-opintojaksolla on osatehtäviä, jotka lopulta muodostavat liiketoimintasuunnitelman. Liiketoimintasuunnitelma on opiskelijan lopullinen tuotos verkko-opintojaksosta. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla on pienryhmä- ja yksilötehtäviä. Tehtäviä tulee myös palauttaa ennen lopullista versiota, eli välituotoksina.

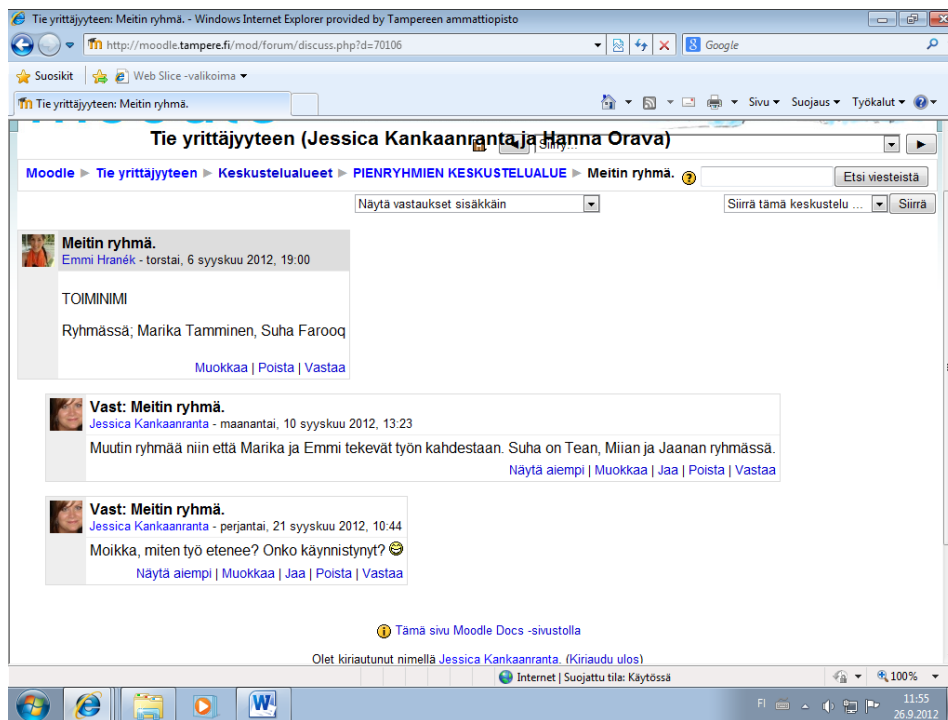
Seitsemännessä vaiheessa otetaan käyttöön Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson ensimmäinen moduuli pilottiryhmällä. Kuvassa 11, kahdeksannes- sa portaassa kuvataan koko opintojakson toteutus verkossa.



Kuva 11. Verkko-opintojakso Tie yrittäjyyteen opintokokonaisuus Moodlessa.

3.5 Verkko-opintojaksos ohjauksen toteuttaminen

Tie yrittäjyyteen – verkko-opintojaksossa opiskelijoita kannustetaan aktiivisuuteen ja ohjauksessa pyritään saavuttamaan mahdollisimman luonteva tila joka pyrkii vaikuttamaan opiskelijan oppimista edistävasti. Ohjaus tapahtuu yleensä kirjoittamalla. Tämä tuo ohjaukseen haastetta, koska kirjoittamalla on vaikeampaa ilmaista tunnetiloja ja viestintään tulee yleensä viive. Hiusalan perustutkintoon Tie yrittäjyyteen - verkko-opintojaksolla ohjausta annetaan myös henkilökohtaisesti lähiopetuspäivien aikana. Kuvassa 12 on esitetty tilanne, jossa ohjaaja on katsonut tarpeelliseksi muuttaa opiskelijaryhmän kokoonpanoa ja informoi tästä opiskelijoita.

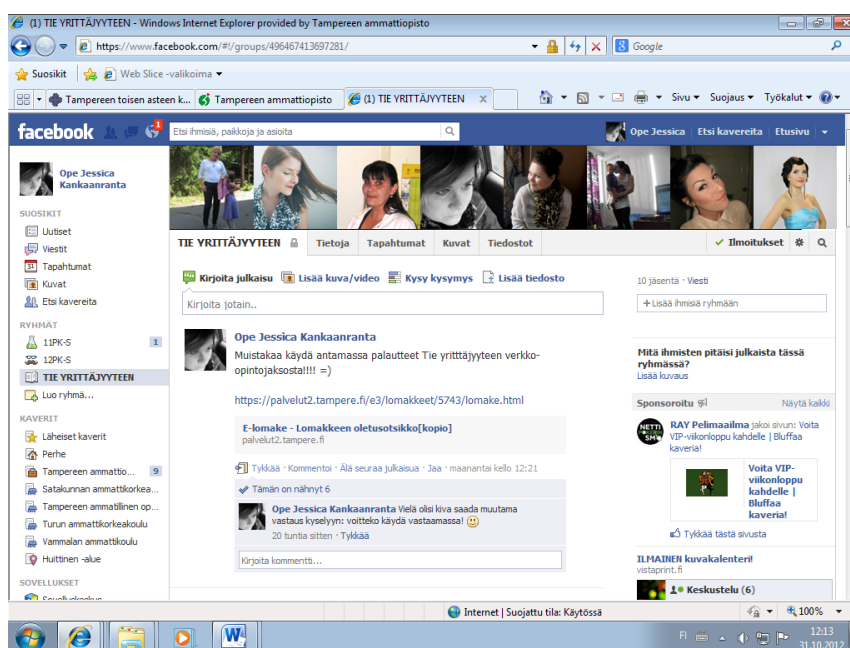


Kuva 12. Ohjaajan puuttuminen ryhmän kokoonpanoon ryhmäkeskustelualueella.

Hiusalan perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa on yhdestä kahteen päivään viikossa varattu kouluttajille verkko-opintojen ohjaukseen. Verkko-ohjauksen päivistä tiedotetaan opiskelijoille. Käytössä on myös mahdollisuus sähköposti- ja puhelinohjaukseen. Tie yrittäjyyteen – verkko-opintojaksos ohjauksessa hyödynnetään sosiaalista mediaa Facebookia.

3.6 Facebook Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksoon on liitetty sosiaalinen media Facebook. Suurin osa testiryhmän opiskelijoista oli jo tehnyt oman profiilin Facebookiin, joten sen käyttöön otto verkko-opintojaksolle on luontevaa. Kaksi ryhmäläistä ei ollut ennen käyttänyt sosiaalista mediaa, joten heitä ei pakotettu Facebookin käyttöönottoon. He voivat vuorovaikutukseen sekä viestintään käyttää Moodlea. Kuvassa 13 näkymä Facebook seinältä.



Kuva 13. Facebook osana Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksoa.

Facebookin tavoitteena on kehittää ja lisätä julkista keskustelua, tiedonrakentelua ja jakamista. Opetettavalla alalla verkostoituminen on tärkeää. Facebook inspiroi ja kasvattaa opiskelijoita verkostoitumaan. Sosiaalisen median kautta ryhmän ilmapiiri muodostuu ja tiivistyy entisestään. Positiivisessa ilmapiirissä ryhmän jäsenet rohkaisevat ja auttavat toisiaan. Facebook on ollut tärkeä väline tiedottamisessa, sitä kautta opiskelijoille saa tiedon nopeammin kuin millään muulla välineellä, koska suurin osa käyttää sitä myös vapaa-aikanaan. Kuvassa 14 tiedottamista ja keskustelua Tie yrittäjyyteen Facebook-ryhmän seinällä.



Kuva 14. Näkymä Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson Facebook seinältä.

4 TIE YRITTÄJYYTEEN VERKKO-OPINTOJAKSOSTA SAADUT PALAUTEET JA KOKEMUKSET

Seurannan tavoitteena on valvoa palvelun laatua kuten Parantainen (2007, 253) neuvoo tekemään. Myös Raatikainen (2008, 62) ohjeistaa testaamaan prototyyppiin asiakkailta. Testauksen avulla arvioimme, mikä ja millainen on paras tapa ottaa uusi verkko-opintojakso käyttöön ja kehittää siitä monistettava tuote. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson seurannassa hyödynnämme pilottiryhmän palautekyselyä (LIITE 3), joka toteutettiin sähköisenä E-lomake kyselynä 22.10. - 5.11.2010 välisenä aikana. Seurannan ja arvioinnin työkaluina tulee käyttää Lehtisen & Niinimäen (2005, 47) mukaan erilaisia työkaluja. Palautekyselyn lisäksi olemme hyödyntäneet käyttökokemustietoa eli omaa havainnointia, kuten Lehtinen & Niinimäki (2005, 40) ohjeistavat.

4.1 Palautekyselyn tulokset ja kehittämiskohteet

Palautekysely Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso toteutettiin hiusalan perustutkinnon valmistavaa koulutusta suorittavalle ryhmälle. Ryhmä toimi verkko-opintojakson pilottiryhmänä. Ryhmässä on 15 aikuisopiskelijaa, joista 10 opiskelijaa suorittaa Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksoa. Loput 5 opiskelijaa ovat

saaneet valmistavan koulutuksen hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminnan tutkinnon osan osaamisen tunnustamisen, eli heidän ei tarvitse suorittaa kyseistä tutkinnon osaa/opintojaksoa. Verkko-opintojaksoon osallistuneista opiskelijoista 7 vastasi palautekyselyyn. Kolme suorittajista jätti vastaamatta palautekyselyyn. Tähän uskotaan olevan syynä se, että heillä ei ole verkko-opintojakson lisäksi hiusalan opinnot edenneet muutenkaan opintosuunnitelman mukaisesti. He ovat palauttaneet tehtäviä myöhässä ja osa tehtävistä heillä on palauttamatta.

Pilottiryhmä aloitti hiusalan perustutkinnon suorittamisen elokuussa 2011 ja he valmistuvat toukokuussa 2013. Koska kyseessä on aikuisopiskelijaryhmä, heidän taustansa ovat hyvin erilaisia. Osa verkko-opintojakson opiskelijoista on toiminut tai toimii tällä hetkellä yrittäjänä, toiminimellä. Kaksi verkko-opintojakson suorittajaa ei toiminut Facebookissa. Heillä ei ennestään ollut luotuna omaa profiilia Facebookiin, eikä sitä vaadittu verkko-opintojakson suorittamisessa.

Palautekyselyn avulla selvitimme muun muassa verkko-opintojakson selkeyttä, tehtävien tarkoituksenmukaisuutta ja arvioinnin laatua (LIITE 3). Palautekyselyn perusteella testiryhmä oli sitä mieltä että Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso oli kokonaisuudessaan kiitettävän/hyvän (4 hyvä = 71 % ja 5 kiitettävä 29 %) tasoisen. Kyselyyn vastasi 7 pilottiryhmän opiskelijaa (70 % koko pilottiryhmästä). Palautekyselyssä käytettiin arviointiasteikkoa välillä 5 kiitettävä – 1 tyydyttävä.

Suurin osa vastaajista (86 %) oli arvioinut verkko-opintojakson pohjan selkeyttä hyvä/kiitettävä arvosanalla 4 tai 5. Yksi vastaaja toi esille, että opintojakso on *”Selkeä ja hyvin ymmärrettäväksi tehty.”* Myös yli 80 % oli sitä mieltä että tehtävien tarkoituksen mukaisuus oli hyvän/kiitettävän tasolla. Vastaajista noin 85 % (4 hyvä = 56 % ja 5 kiitettävä 29 %) näki Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson hyödyn omiin opintoihin. Palautekyselyssä yksi vastaajista toi esille *”On hyvä, että yrittäjyys-tutkinnonosa valmistuu tässä koulutuksen aikana jo osaksi tässä sivussa vähän niinkuin huomaamatta :) Selkeää ja hyvin toteutettu.”* Mielestämme tämä viittaa siihen, että pilotti ryhmän opiskelijat ovat ymmärtäneet verkko-opintojakson tehtävien suorittamisen olevan heidän oppimispolkunsa mukaisia ja antavan heille valmiuksia liiketoimintasuunnitelman työstämiseen.

Tarkastelimme myös vastaajien tyytyväisyyttä tehtävistä saatujen arviointien laatuun. Tehtävistä saatu arvioinnin laatu oli kaikkien vastaajien mielestä hyvä tai kiitettävä (4 hyvä = 57 % ja 5 kiitettävä = 43 %). Teorialähteiden mukaan kehittävä palaute motivoi opiskelijoita. Kyselyn tulosten perusteella arvioinnissa kannattaa panostaa kehittävään palautteeseen, siksi että se motivoi opiskelijoita parempiin suorituksiin.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksossa oli hyödynnetty sosiaalista mediaa (Facebook). Vastaajista 71 % arvioi sen tasolle 4 hyvä ja 14 % vastaajista arvioi sen tasolle 5 kiitettävä.

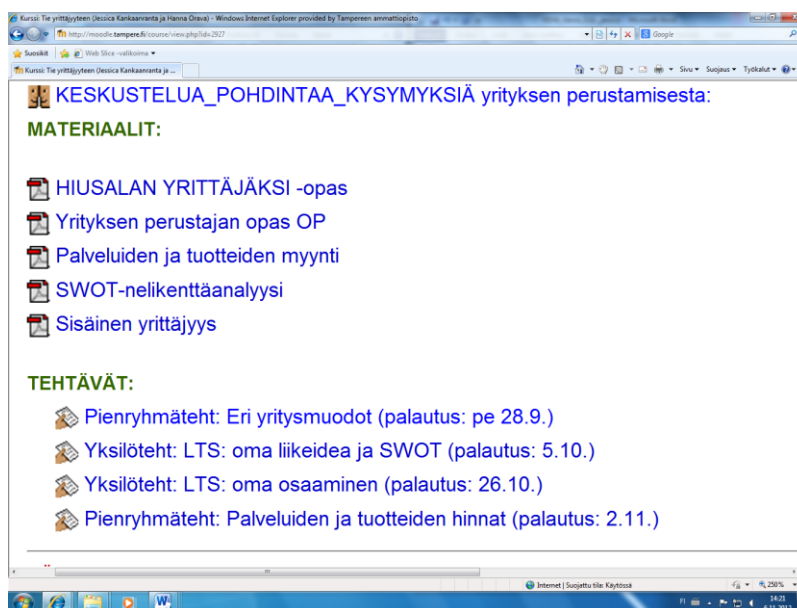
Halusimme tietää vastaajien tyytyväisyyden kokonaisarvosanalla Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksosta. Kaikkien vastaajien mukaan se on kokonaisuudessaan vastannut hyvän tai kiitettävän taso arvosanoilla 4 hyvä 71 % ja 5 kiitettävä 29 %. Suurin osa (71 %) vastaajista olisi valmis opiskelemaan tämän tyylisessä verkko-opintojaksossa muitakin opintojaksoja. Tulee kuitenkin myös huomioida että yksi vastaajista ei olisi valmis opiskelemaan tämän tyylisessä verkko-opintojaksossa muita opintojaksoja ja yksi ei osannut sanoa. Opiskelu verkko-opintojaksossa vaatii opiskelijalta oma-aloitteisuutta ja itseohjautuvuutta. Palautekyselyn mukaan kaikki eivät ole valmiita opiskelemaan verkossa. Liitteenä palautekyselyn vastausten yhteenveto (LIITE 4).

4.2 Havainnointityökaluna käyttökokemukset

Asiantuntijayrityksen kannattaa Lehtisen & Niinimäen (2005, 40) mukaan hyödyntää asiakkaalta, asiakaspalveluhenkilöstöltä ja muista lähteistä saamaansa käyttökokemustietoa kehittäessään palvelutuotetta edelleen. Tärkeää on myös analysoida omia käyttökokemuksia. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksosta saadaan havainnointeja ja päätelmiä opintojakson ensimmäisestä moduulista Yritystoiminnan perusteet, joka on toteutettu syksyn 2012 aikana pilottiryhmällä. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson pilottiryhmän opettajan eli ohjaajan sekä opettajakollegan käyttökokemusten kautta kehitämme verkko-opintojaksoa edelleen.

Ohjaajat havaitsivat verkko-opintojakson tehtävissä ja ohjauksessa olevia ongelma- ja kehittämiskohteita. Kehittämiskohteiksi nousivat opiskelijoiden aktiivinen tehtävien tekemiseen sekä keskusteluun Moodlessa ja Facebookissa. Osa opiskelijoista ei palauttanut tehtäviä määräaikaan mennessä eivätkä aktivoituneet keskustelemaan tehtävistä tai opetettavasta aiheesta keskustelufoorumeilla. Nämä opiskelijat eivät vastanneet palautekyselyyn. Samat opiskelijat eivät ole edenneet opinnoissaan opintosuunnitelman mukaisesti. Heillä on opintojaksoissa tehtäviä palauttamatta.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson luomisessa otimme huomioon informaation määrän sekä sen, että käyttäjät tekevät havaintoja valikoivasti varsinkin verkossa. Liika informaatio ja teksti hukkuvat pohjaan. Kun rakensimme verkko-opintojakson pohjaa, halusimme tuoda opiskelijalle selkeästi esille, mitä osalajeita eli moduuleita siihen kuuluu. Myös omien käyttökokemuksiemme kautta omissa opinnoissamme ja opetuksessa olemme huomanneet, että kokonaisuuden ja ohjeistuksen tullessa selkeästi esille, opiskelija pystyy helpommin opiskelemaan asioita itsenäisesti. Näiden käyttökokemuksiemme kautta olemme koonneet verkko-opintojakson pohjan eri osa- ja aihealueisiin, joihin jokaiseen liittyy oma ohjeistuksensa. Kuvassa 15. tehtävien palautuspäivämäärä on esillä etusivulla, jotta opiskelija huomaa koska tehtävä tulee palauttaa, eikä tietoa tarvitse etsiä.



Kuva 15. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson tehtävät, moduulissa yritystoiminnan perusteet.

5 YHTEENVETO

Hiusalan perustutkintoon valmistava koulutus toteutetaan ilta- ja monimuotokoulutuksena jokaiselle tutkinnon suorittajalle henkilökohtaisesti laaditun opintosuunnitelman mukaisesti. Koulutus koostuu lähi-, etä- ja verkko-opetuksesta sekä itsenäisestä opiskelusta. Opetuksessa ja ohjauksessa hyödynnetään Moodle -verkko-oppimisympäristöä.

Teknologia kehittyy nopeasti ja sitä kautta uusia sovelluksia syntyy kokoajan lisää. Tärkeätä on löytää teknologiaa tukeva pedagogiikka. Tätä tosiasiaa lähdimme testaamaan Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojaksolla. Teknologian kehittymisen myötä opetusmenetelmät muuttuvat ja kehittyvät enemmässä määrin verkko-opetukseen. Koska aikuisopiskelijat opiskelevat mahdollisesti työn ohessa sekä ovat perheellisiä, verkko-opiskelu on heille joustava opiskelumuu- to. Verkko-opetuksen myötä kädentaidon lähiopetukseen jää enemmän aikaa.

Hiusalan perustutkinnon hiusalan yrittäjyys ja yritystoiminnan tutkinnon osan siirtäminen pääasiallisesti verkkoon oli asiasisällön mukaan mahdollista ja jär- kevää. Tampereen ammattiopistossa suositellaan verkko-opetusta aikuiskoulu- tuksessa. Koska yritystoiminnan opintojaksosta on myös muissa koulutusaloissa, haluttiin verkko-opintojaksosta luoda sellainen mikä olisi mahdollista ottaa käyt- töön myös muilla koulutusaloilla. Tämän vuoksi verkko-opintojaksolle luotiin monistettavissa oleva nimi Tie yrittäjyyteen.

Viitekehystä tutkittaessa sosiaalista mediaa painotettiin vuorovaikutuksessa. Hiusalan perustutkinnon kaksi aikuisryhmää ovat käyttäneet sosiaalista mediaa, Facebookia elokuun 2012 alusta asti. Hiusalan perustutkinnon kahdella ryhmäl- lä on sama vastuukouluttaja eli ryhmänohjaaja. Vastuukouluttaja ei näe opiskeli- joita joka päivä saati välillä koko viikkona. Facebookin on todettu olevan opiske- lijoiden ohjaukseen ja opetukseen hyvä ja täydentävä apuväline. Opiskelijat ovat ottaneet Facebookin käytön osaksi omaa opiskeluaan. Koska sosiaalinen media on nykypäivää ja melkein kaikki ovat Facebookissa, liitimme sen osaksi Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson opetusta ja ohjausta. Facebookia käytet- tiin keskusteluihin, tiedonrakentamiseen ja jakamiseen.

Kehittämishankkeen aikana tutkimme laajasti teoreettista viitekehystä, jotta saisimme luotua parhaan mahdollisen verkko-opintojakson. Keskeisimmiksi asioiksi teoriassa nousivat verkko-opintojakson hyvä ennakkosuunnittelu, opiskelijoiden aktiivisuuden ja vuorovaikutuksen merkitys verkko-opiskelussa sekä verkko-opiskelijan ohjaaminen.

Kesän ja syksyn 2012 aikana loimme Moodle -oppimisympäristöön verkko-opintojakson Tie yrittäjyyteen. Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakson ensimmäinen moduuli, Yritystoiminnan perusteet, toteutettiin syys-marraskuun 2012 aikana. Opetettavaan pilottiryhmään kuului 10 hiusalan perustutkinnon suorittajaa. Ensimmäisen moduulin jälkeen keräsimme ryhmältä palautetta, jonka avulla selvitimme verkko-opintojakson selkeyttä, tehtävien tarkoituksenmukaisuutta ja arvioinnin laatua.

Tie yrittäjyyteen -verkko-opintojakso on kokonaisuudessaan luotu, mutta siitä on pilottiryhmällä testattu vasta ensimmäinen moduuli, Yritystoiminnan perusteet. Sen aikana saamamme kokemuksen ja pilottiryhmän palautteiden perusteella, verkko-opintojakso on kokonaisuudessaan onnistunut hyvin, se oli selkeä ja sen hyöty opiskelijoiden yritystoiminnan opinnoissa oli huomattu tärkeäksi. Kehittämiskohteeksi nousi passiivisten opiskelijoiden aktivoiminen keskusteluihin Facebookin ja Moodlen kautta. Miten passiiviset opiskelijat saisi aktivoitua? Vai onko niin, että verkossa tapahtuva opiskelu ei sovellu kaikille ja kaikki eivät ole aktiivisia vaan he ovat enemmän opiskelijatyyliltään tarkastelijoita.

LÄHTEET

Haasio, A. Haasio, M. 2008. Pulpetit virtuaalivirrassa. Helsinki. BTJ Finland Oy.

Ihanainen, P., Kalli, P., Kiviniemi, K. 2009. Verkon varassa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kalliala, E. Toikkanen, T. 2009. Sosiaalinen media opetuksessa. Finnlectura Oy.

Kalliala, E. Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. Finnlectura Oy.

Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Helsinki. Finnlectura Oy.

Karevaara, S. 2009. Moodlen perusteet. Opettajan ja opiskelijan opas. Helsinki. Finnlectura Oy.

Keränen, V. Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Jyväskylä. WSOYpro Oy.

Koli, H. 2002. Verkko-ohjauksen käsikirja. Saarijärvi. Finnlectura.

Koli, H Silander, P. 2002. Oppimisprosessin suunnittelu ja ohjaus. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Lammi, M. 4.4.2012. E-Varikko - Moodle koulutus. Tampere.

Lehtinen, U. & Niinimäki, S. 2005. Asiantuntijapalvelut; tuotteistamisen ja markkinoinnin suunnittelu. Helsinki: WSOY

Manninen, J. 2004. Ohjaus verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Teoksessa Matikainen, J. (toim.). Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki. Palmenia-kustannus.

Montonen, T. 2009. Verkko-opiskelijan opas. Helsinki. Yliopistopaino.

Nevgi, A. Tirri, K. 2003. Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Helsinki. Suomen kasvatustieteellinen seura.

Niemi, H. Sarras, R. 2012. Tykkää tästä!. Jyväskylä. PS-kustannus.

Opetushallitus. 2006. Henkilökohtaistamismääräys.

Parantainen, J. 2007. Rakenna palvelusta tuote 10 päivässä, tuotteistaminen. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.

Raatikainen, L. 2008. Asiakas, tuote ja markkinat. Helsinki: Edita Prima Oy.

Suominen, R. Nurmela, S. 2011. Verkko-opettaja. Helsinki. WSOYpro Oy.

Tampereen ammattiopisto, aikuiskoulutus. 2011. Opetussuunnitelma. Hiusalan perustutkinto. Tampere.

Tampereen kaupunki. 2012. Sosiaalisen median käyttöohjeistus Tampereen toisen asteen koulutuksessa.

Yli-Luoma, P.V.J., Pirkkalainen, L. 2005. Verkko-oppimisen työvälineitä. Naantali. IMDL Oy Ltd.

Hämäläinen, E. Jaakkola, M. Tampereen kaupunki. 2008. Verkko-opettajan nettiopas. <http://lukiot.tampere.fi/seututarjotin/vopas/index.php?sivu=1>, viitattu 12.9.2012

LIITTEET

LIITE 1

[TIE YRITTÄJYYTEEN -VERKKO-OPINTOKOKONAISUUS]

YRITYSTOIMINNAN PERUSTEET

LÄHI:

JK* **Maanantai 3.9. >**

- *Yritysvierailukäynnit* > Schwarzkopf ja Palmikko

JK **Torstai 6.9. >**

- Moodle pohjan käyttö (FACEen keskustelu lähipäivän fiilikset)
- Liiketoimintasuunnitelma.com > tutustuminen
- YRITTÄJÄKSI HIUSALALLE > teoriaa
- Pienryhmätehtävien ja yksilötehtävien läpikäynti

JK **Torstai 4.10. >**

- Fennia > vakuutusluento (Sari Takkinen) (FACEen keskustelu vakuutuksista)
- eri yritysmuotojen esittely pienryhminä
- TES

JK **Tiistaina 13.11. >**

- *Yritysvierailu* > Sim Finland Oy (FACEen keskustelu)

VERKKO:

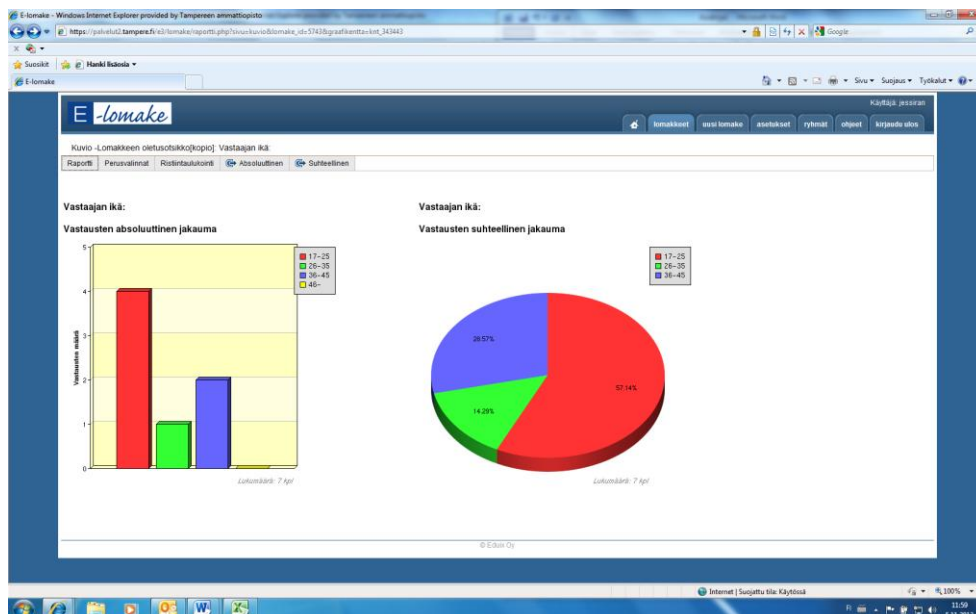
JK pe 7.9. > Pienryhmissä > eri yritysmuodot

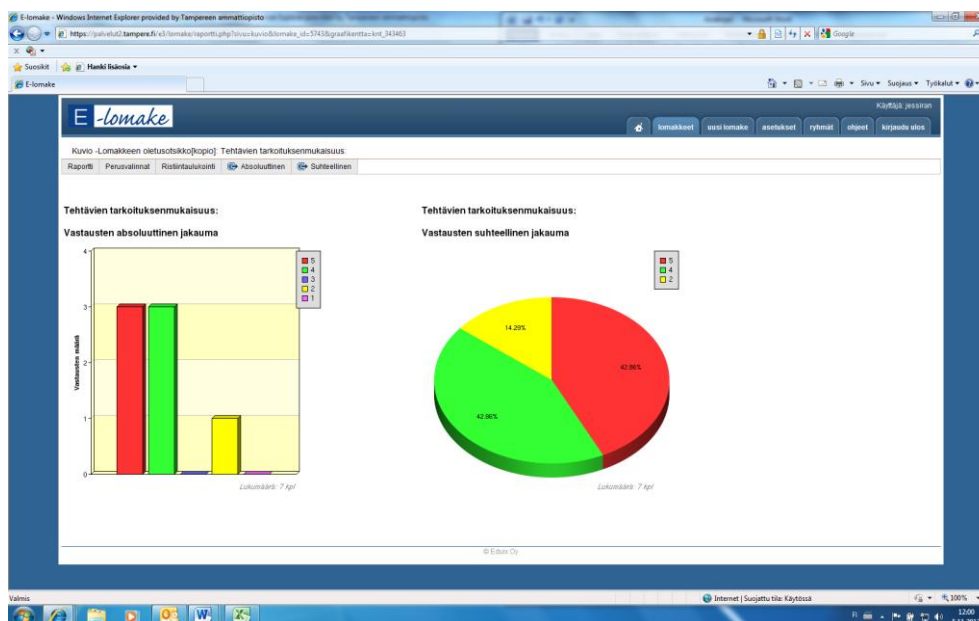
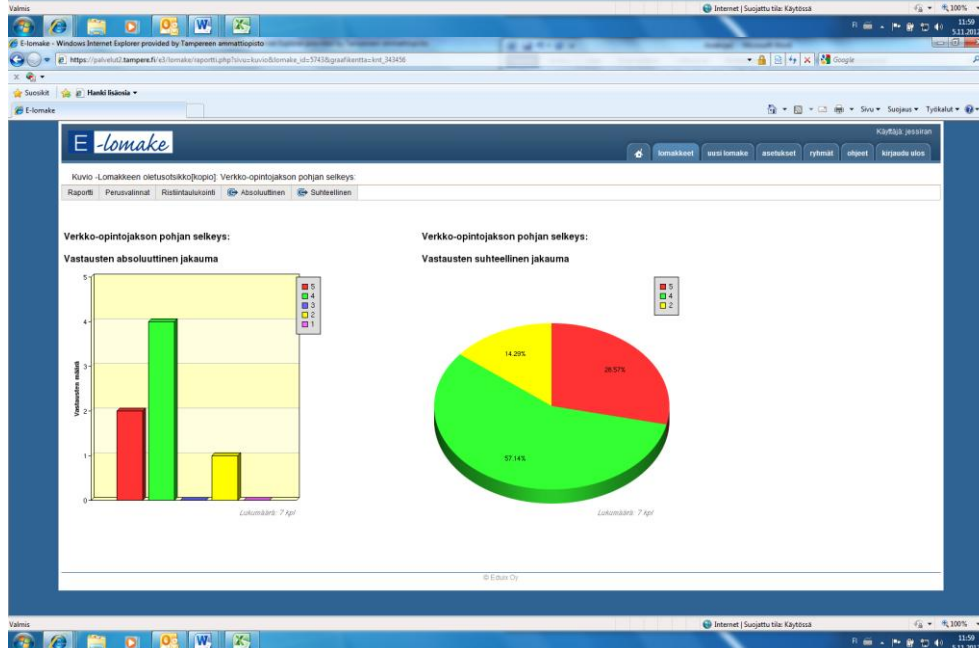
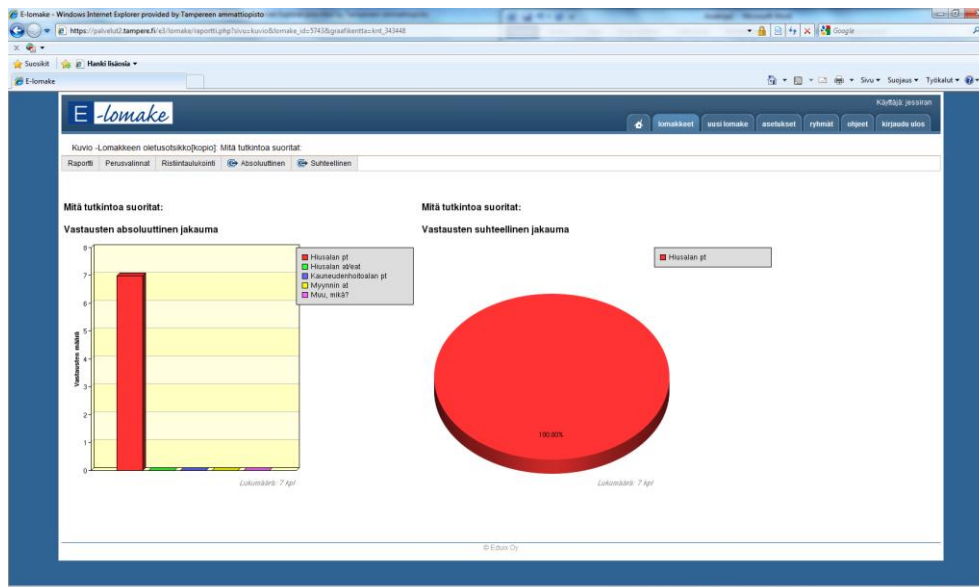
JK pe 5.10. > Yksilötehtävä > LTS: oma liikeidea ja SWOT

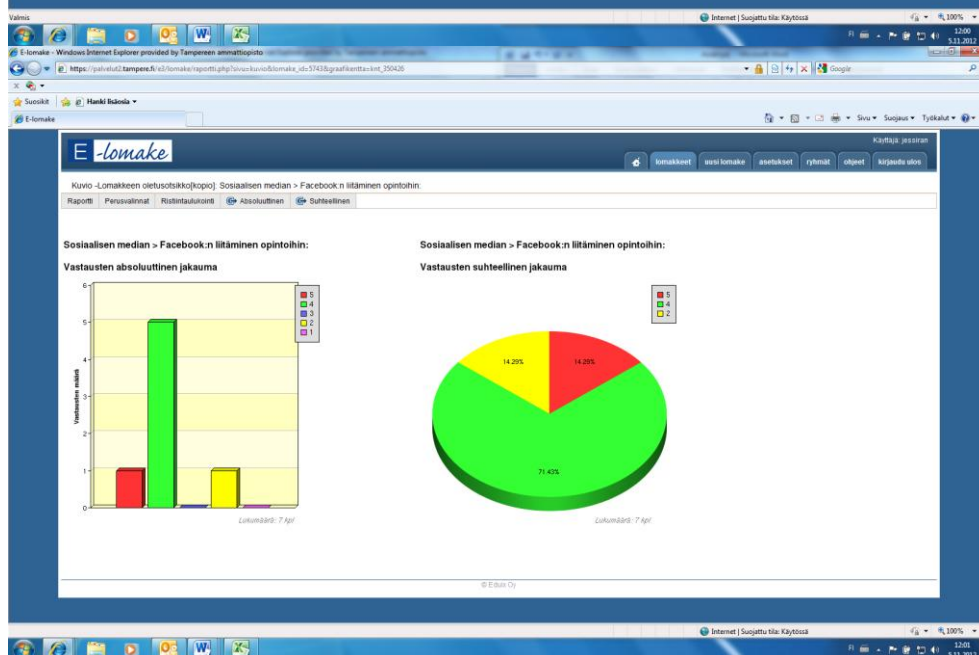
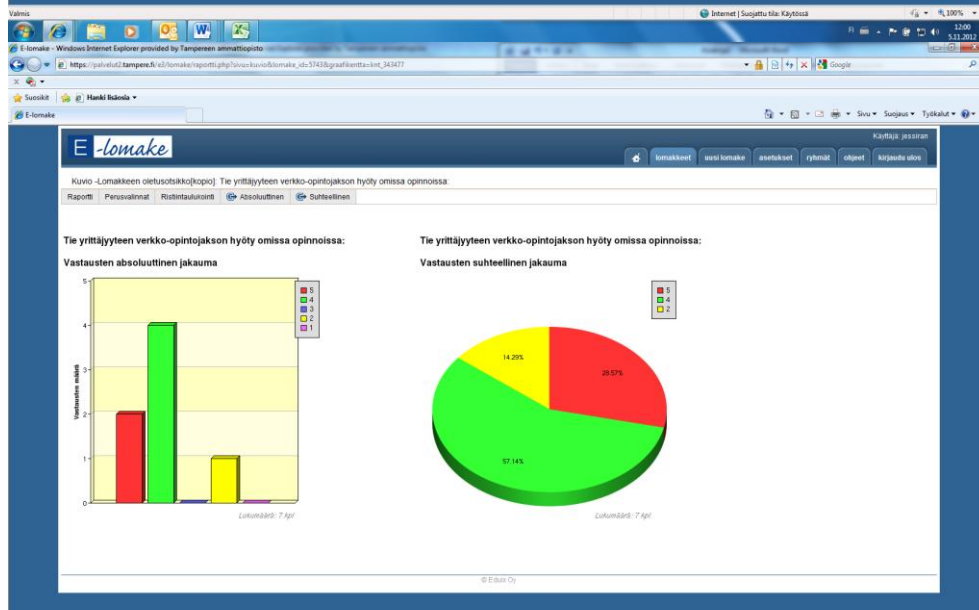
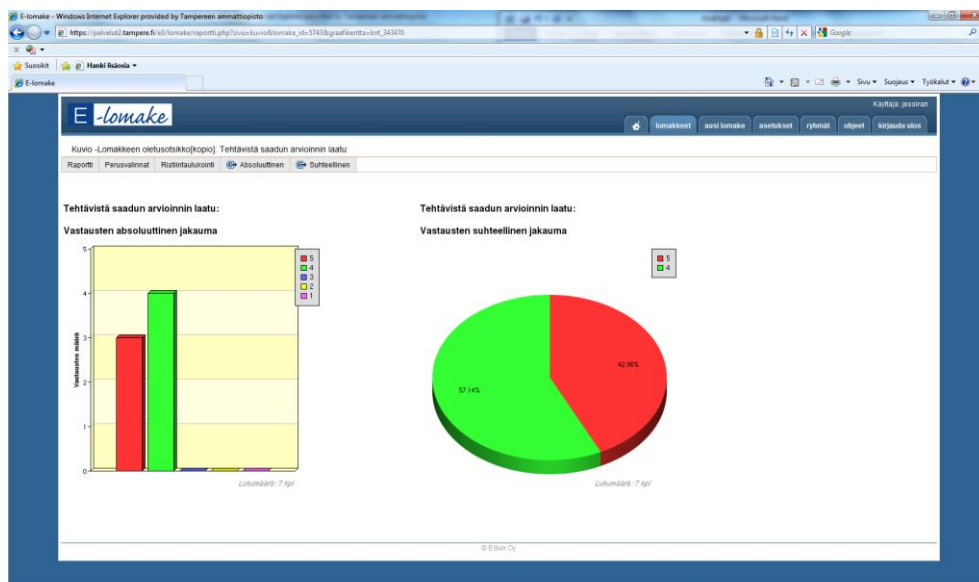
JK pe 26.10. > Pienryhmissä > Palveluiden ja tuotteiden hinnat
 > Yksilötehtävä > LTS: oma osaaminen
 > Yksilötehtävä > palautekysely

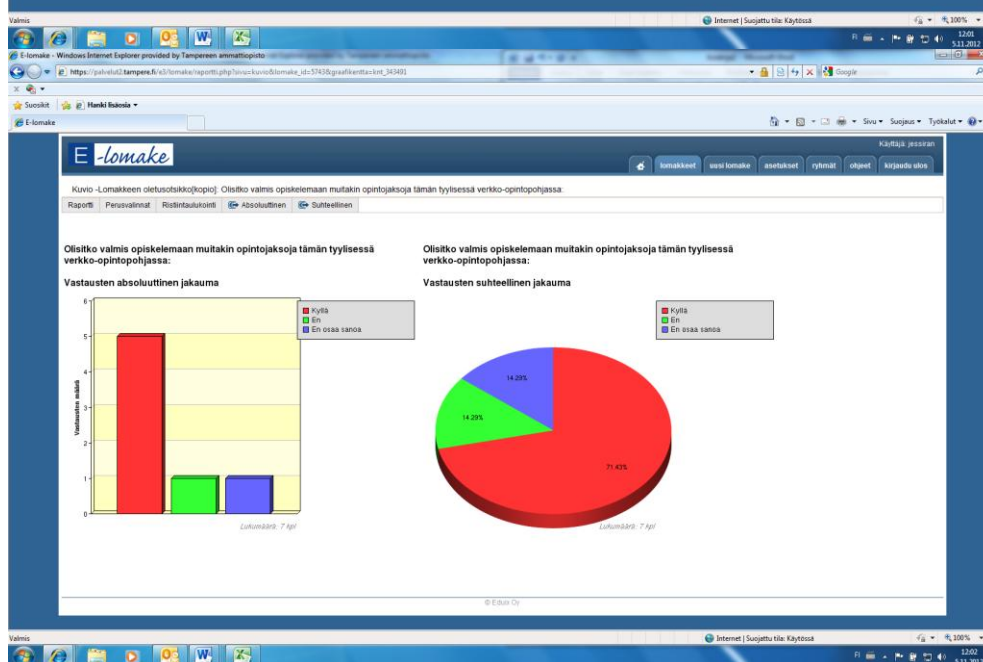
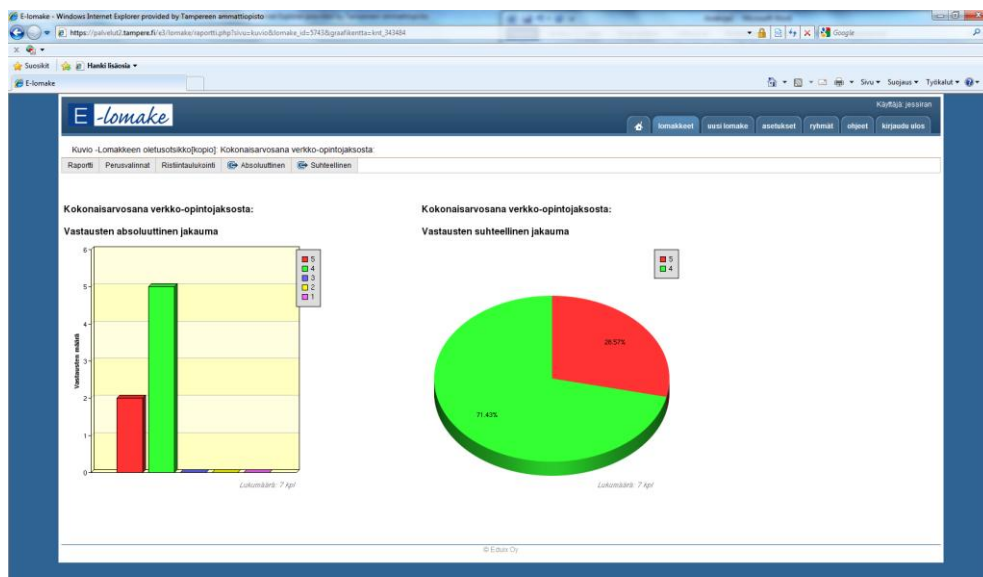
LIITE 2 [PALAUTEKYSELY TIE YRITTÄJYYTEEN]

LIITE 3 [PALAUTEKYSelyn TIE YRITTÄJYYTEEN TULOKSET]









LIITE 4

[PALAUTEKYSELY TIE YRITTÄJYYTEEN VASTAUSTEN YHTEENVETO]

E-lomake - Windows Internet Explorer provided by Tampereen ammattopisto
 https://palvelut2.tampere.fi/e3/lomake/raportti.php?lomake_id=5743&jarjestaja=lomakatali_id#

Suosikit | Hanki lisäosa

E-lomake

Käyttäjä: Jessikan
 Kirjautuu ulos

lomakkeet | unsi lomake | asetukset | ryhmät | ohjeet

Raportti: Lomakkeen oletusotsikkokopio

Asatukset | Tilastograafi | Tallenna | Ryhmäposti | Poista kaikki | Excel | CSV | SPSS | XML

Tallid	Tallennusaika	Vastaajan ikä?	Mitä tutkimon suorittat?	Kirjoita vähään kantaasi. Mui...	Verkko-opintotoimiston pohjat sel...	Tehtävien tarkoituksenmukaisuus...	Tehtävistä saadun arvionni...	Tie vrittäivrtseen verkko-opint...	Sosiaalisen median > Facebook...	Kokonaisarvosana verkko-opinto...	Ollisiko valmis opiskelemaan m...	Rausua la risuus:
1	25.10.2012 klo 14:21	17-25	Hiusalan pt	Kiitettävä	Kiitettävä	Kiitettävä	Kiitettävä	Hyvä	Kiitettävä	Kiitettävä	Kyllä	On hyvä että vrittäivrtse tutkimonosa valmis!
2	25.10.2012 klo 09:25	36-45	Hiusalan pt	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Kiitettävä	Hyvä	Hyvä	Kyllä	
3	25.10.2012 klo 08:31	36-45	Hiusalan pt	Kiitettävä	Hyvä	Kiitettävä	Kiitettävä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Kyllä	Seikeä ja hyvin ymmärrettäväksi lehty.
4	27.10.2012 klo 20:07	17-25	Hiusalan pt	Kiitettävä	Kiitettävä	Kiitettävä	Kiitettävä	Hyvä	Hyvä	Kiitettävä	Kyllä	
5	1.11.2012 klo 19:17	26-35	Hiusalan pt	Tyydyttävä	Tyydyttävä	Tyydyttävä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	En	
6	2.11.2012 klo 09:56	17-25	Hiusalan pt	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Tyydyttävä	Tyydyttävä	Hyvä	En osaa sanoa	
7	5.11.2012 klo 11:53	17-25	Hiusalan pt	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Kyllä	

Sivulla tulokset 1 - 7 (yht. 7)

Valmis

Internet | Suojattu tila: Käytössä

12:03
5.11.2012